

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Zdravotně sociální fakulta

**„Saturace potřeb dětí se specifickými potřebami prostřednictvím
integrace ve skautských oddílech v Karlových Varech“**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Autor práce: Michaela Pirasová
Studijní program: Rehabilitace
Studijní obor: Rehabilitační – psychosociální péče o postižené děti, dospělé a seniory
Vedoucí práce: Mgr. Jarolava Eisertová, Ph.D.
Datum odevzdání: 3. května 2012

Abstrakt

„Saturace potřeb dětí se specifickými potřebami prostřednictvím integrace ve skautských oddílech v Karlových Varech“

Děti s určitými zdravotními problémy, a tedy se speciálními potřebami velmi těžko hledají vhodné příležitosti v oblasti neformálního vzdělávání, kde by se mohly plně začlenit a realizovat a kde jsou dostatečně schopní lektori či vedoucí pro tuto práci. Rodiče těchto dětí pro ně hledají zájmovou činnost, kde by byla plně přijímána jejich jedinečnost a byly naplňovány jejich potřeby ve zcela přirozeném prostředí.

Ve své bakalářské práci se snažím objasnit pojem osobnost a jedinečnost člověka ve vztahu k lidskému prožívání. Zdůrazňuji nutnost uspokojování lidských potřeb a varuji před jejich nenaplněním, které může nepříznivě ovlivnit kvalitu života. Mezi těmito potřebami vyzdvihuji zejména sounáležitost, potřebu někam patřit a být přijímán, uznáván, mít možnost se vyvíjet a růst. Charakterizuji zde děti se specifickými potřebami, definuji zdraví a nemoc. Zabývám se mezilidskými vzaty a integrací těchto dětí mezi vrstevníky. Popisuji možnost současného stavu jejich začlenění ve skautských oddílech v Karlových Varech, vhodnost této formy a zjišťuji, zda se naplnila vzájemná očekávání.

Ke sběru dat jsem použila výzkum kvalitativní, metodu dotazování, techniku polořízeného rozhovoru, metodu zúčastněného pozorování a metodu fotodokumentace. V tomto výzkumu jsem hodnotila čtyři výzkumné soubory, a to děti se speciálními potřebami, jejich rodiče, ostatní děti v oddíle a vedoucí oddílů.

Pozitivní výsledky výzkumu této bakalářské práce vidím jako motivující prvek a výzvu ke vstupu dětí se specifickými potřebami do organizace Junák stejně jako výzvu pro jiné organizace, zabývající se volnočasovými aktivitami dětí.

Summary

„Saturation of needs of children with specific needs through the integration in scout units in Carlsbad“

For children with certain health problems and thus special needs it is very hard to find suitable opportunities in non-formal education where they can fully integrate and fulfil themselves, and where there are adequately capable instructors or leaders. Parents of these children are looking for leisure activities for their kids, where their uniqueness was fully accepted and their needs were met in a completely natural environment.

In my bachelor thesis I try to clarify the term of human personality and uniqueness of a person in relation to the human perception. I emphasize the necessity of meeting human needs and warn against the fail to meet them, which can adversely affect the quality of life. Among these needs I highlight in particular the sense of belonging; the need to belong somewhere and to be accepted, recognized and to have the opportunity to develop and grow. I characterize here children with specific needs, define health and disease. Deal with interpersonal relationships and integration of these children among peers. I describe the current state of their possibility of integration in scout units in Carlsbad, the suitability of this form, and I try to discover if mutual expectations are fulfilled.

To collect data I used the qualitative research, the method of interviewing, the technique of semi-directed interview and the participant observation method. In this research I evaluated four research groups; children with special needs, their parents, other children, and leaders of the units.

I see positive results of research contained in this bachelor thesis as a motivating element and call for entry of children with special needs into the Scout organization as well as a call for other organizations dealing with children's leisure activities.

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to – v nezkrácené podobě – v úpravě vzniklé vypuštěním vyznačených částí archivovaných fakultou – elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejich internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne 3. května 2012

.....

Michaela Pirasová

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala paní Mgr. Jaroslavě Eisertové, Ph.D. za odborné vedení mé bakalářské práce, za její pomoc a cenné rady, které značně přispěly ke zkvalitnění práce.

OBSAH	6
--------------------	----------

SOUČASNÝ STAV

1 OSOBNOST	10
-------------------------	-----------

1.1 Citáty	10
-------------------------	-----------

2 LIDSKÉ POTŘEBY	11
-------------------------------	-----------

2.1 Definice potřeb podle různých autorů	11
---	-----------

2.2 Dělení potřeb	11
--------------------------------	-----------

2.2.1 Dělení potřeb podle jejich významu pro život	12
---	-----------

2.2.2 Dělení potřeb vyplývající z jejich obsahu	12
--	-----------

2.3 Maslowova hierarchie hodnot	12
--	-----------

2.4 Naplňování potřeb	13
------------------------------------	-----------

3 DĚTI SE SPECIFICKÝMI POTŘEBAMI	14
---	-----------

3.1 Definice zdraví a nemoci	14
---	-----------

3.2 Celiakie	15
---------------------------	-----------

3.3 Epilepsie	16
----------------------------	-----------

3.3.1 Generalizované záchvaty – absence	17
--	-----------

3.4 Enuréza nocturna	17
-----------------------------------	-----------

4 INTEGRACE DĚTÍ SE SPECIFICKÝMI POTŘEBAMI	19
4.1 Škála stupňů sociální integrace podle WHO	20
4.2 Nejlepší zájem dítěte	20
4.3 Volný čas	21
4.4 Děti se specifickými potřebami ve skautských oddílech	22
5 JUNÁK-SVAZ SKAUTŮ A SKAUTEK ČR	23
5.1 Definice, poslání, principy	23
5.2 Historie světového skautingu	23
5.3 Skauting v českých zemích	24
5.4 Organizační struktura	25
5.5 Systém výchovy	25
5.6 Vzdělávání činovníků	26
5.6.1 Složení skautského slibu	26
5.6.2 Čekatelská zkouška	26
5.6.3 Vůdcovská zkouška	27
5.7 Mravní principy skautingu	28
 PRAKTICKÁ ČÁST	
6 CÍL VÝZKUMU	29
7 METODIKA VÝZKUMU	29

7.1 Popis výzkumné metody	29
7.2 Charakteristika výzkumného vzorku	30
7.3 Technika sběru dat	31
7.4 Etické aspekty	31
7.5 Autentičnost dat	31
7.6 Způsob vyhodnocování dat	31
8 VÝPOVĚDI DOTAZOVANÝCH	32
9 ZÚČASTNĚNÉ POZOROVÁNÍ	47
10 VÝSLEDKY VÝZKUMU	49
10.1 Zájem o činnost v oddíle a vstup do Junáka	49
10.2 Počátek integrace a přijetí dětí se specifickými potřebami do oddílu	50
10.3 Péče o integrované dítě	51
10.4 Saturace potřeb dětí se specifickými potřebami v oddíle	52
10.5 Zhodnocení průběhu integrace a nezbytnosti zvláštních opatření	54
10.6 Úspěch integrace a poselství pro ostatní	56
11 DISKUSE	56
12 ZÁVĚR	62
13 SEZNAM INFORMAČNÍCH ZDROJŮ	63
14 KLÍČOVÁ SLOVA	68
15 PŘÍLOHY	69

ÚVOD

Děti s určitými zdravotními problémy, a tedy se specifickými potřebami velmi často hledají vhodné příležitosti v oblasti neformálního vzdělávání, kde by se mohly plně začlenit a realizovat a kde jsou dostatečně schopní lektoři či vedoucí pro tuto práci. Rodiče těchto dětí pro ně hledají zájmovou činnost ve volných chvílích školního roku, ale také činnost víkendovou a prázdninovou.

Ve své bakalářské práci budu hovořit o dětech s určitým handicapem, které toto vše našly v organizaci Junáka a které vstupem do této organizace získaly příležitost aktivně trávit volný čas v přirozeném prostředí. Otevřela se jim možnost stát se plnohodnotnou součástí kolektivu vrstevníků, jejichž život není zatížen žádnými vážnějšími zdravotními problémy. Přiblížím skautskou organizaci a charakterizuji její členy, tedy děti i vedoucí, pro které je naprosto přirozené pomáhat druhým a kteří mezi sebe jistým způsobem znevýhodněné děti přijímali.

Téma „Saturace potřeb dětí se specifickými potřebami prostřednictvím integrace ve skautských oddílech“ jsem si zvolila proto, že se sama mezi skauty již třicet let aktivně pohybuji a domnívám se díky svým zkušenostem, že jednotlivé oddíly Junáka jsou tím správným místem, kde mohou děti se specifickými potřebami naplnit své potřeby. Ať již pro samotné principy skautingu, vysokou odbornost vedoucích nebo pro přítomnost skautské organizace téměř v každém městě České republiky. Budu se snažit ukázat, že právě zde mohou děti se specifickými potřebami najít pochopení, toleranci, upřímná kamarádství, nová dobrodružství, získat znalosti a dovednosti a že jejich život tak může být výrazně obohacen, kvalita života vyšší a že se mohou stát šťastnějšími.

Cílem práce je vytvořit popis možností současného stavu integrace dětí se specifickými potřebami do oddílu skauta v Karlových Varech, pomocí dvanácti rozhovorů s dětmi, rodiči i jednotlivými vedoucími oddílu ilustrovat, jak integrace probíhala, jaké bylo třeba překonat překážky, a zhodnotit, zda se opravdu naplnila očekávání jednotlivých zúčastněných.

SOUČASNÝ STAV

1 OSOBNOST

Každý jednotlivý člověk je osobnost. To znamená, že je zcela jedinečným a neopakovatelným souborem psychických a fyzických vlastností, které se ovšem vzájemně podmiňují, souvisí spolu a tvoří tak určitou jednotu. Není to soubor náhodný, ale jde o celek uspořádaný určitým způsobem, proto je jedinečný. Tato jedinečnost je podstatou odlišnosti mezi lidmi (Farkašová, 2001).

Individuální je proto také lidské prožívání či pohled na kvalitu života (Možný, 2002).

1.1 Citáty

„Žádný člověk nepřichází na svět hotový, v definitivně vykrytalizované podobě. Ve svém životě, ať už je jakýkoli, se pak neustále rozvíjí, nepřetržitě dotváří vlastní osobnost“.

Vissarion Grigorjevič Bělinskij

„Osobnost se musí vědomě pěstovat a uvádět v řád, má-li odolat vlivům, které ji chtějí rozbít. Osobnost je tedy, spíš nežli něco stálého a ohraničeného, stálé úsilí o pevnou jednotu“.

Thomas Hobbes

2 LIDSKÉ POTŘEBY

„Ke spokojenému životu je potřeba pocitu životního optima, tzn. dosažení maximálního možného individuálního životního uspokojení“ (Šamánková, 2006, s. 54).

Stavu spokojenosti dosahuje člověk – osobnost - naplňováním potřeb a tyto potřeby jej provázejí po celý život.

Potřebou bychom mohli označit něco, co je potřebné, užitečné, nevyhnutelné pro život, co pomáhá člověku v jeho růstu a vývinu, co jej motivuje. Potřeba zároveň vyjadřuje určitý deficit něčeho, nerovnováhu. Pocit tohoto nedostatku vždy negativně ovlivňuje psychiku jedince a směřuje jeho chování. Je třeba rozlišit potřebu a přání. Potřeba je na rozdíl od přání nezbytná pro člověka a její dlouhodobé neuspokojení nepříznivě působí nejen na dobrou pohodu, ale i zdraví (Tomagová, Bóriková, 2008).

Souhrn činností, které lidé vykonávají s cílem uspokojit své potřeby, souhrn neustále vznikajících vztahů a souhrn hodnot, norem a idejí, které jsou s činnostmi a vztahy spojeny, znamená životní způsob (Šándorová, 2002).

2.1 Definice potřeb podle různých autorů

K. Levin chápe potřebu jako motiv a sílu, která uvádí a udržuje v chodu lidské jednání. H. H. Kendler uvádí, že potřeba vyjadřuje odchylku od biologické homeostázy, je ji třeba chápat jako vrozenou motivaci. M. Nakonečný hodnotí potřeby jako základní motivy, které vyjadřují nedostatky na úrovni fyzického a sociálního bytí. A. Maslow říká, že potřeby motivují chování jedince (in Farkašová, 2001).

2.2 Dělení potřeb

Lidské potřeby můžeme rozdělit z různých hledisek. Jednak podle jejich významu pro život, ale také podle jejich obsahu.

2.2.1 Dělení potřeb podle jejich významu pro život

Nezbytné pro samotný život a jeho zachování jsou potřeby primární (základní). Jsou to potřeby biologické (vzduch, odstranění škodlivých vlivů, nasycení, spánek a odpočinek, teplo a pohodlí, sex a možnost rozmnožování) a potřeba bezpečí. Naproti tomu naplnění potřeb vedlejších (seberealizace, společenství a blízkost druhých, láska, kultura, obohacení, prestiž) přináší do života pohodu, život se stává příjemnějším a bohatším. *Soulad mezi hodnotovou orientací a jejím naplněním přináší jedinci duševní klid a vyrovnanost* (Šamánková, 2006, s. 56).

2.2.2 Dělení potřeb vyplývajících z jejich obsahu

- Potřeby fyziologické - jsou to potřeby základní, jako například spánek, jídlo, teplo, zdraví, hygiena, tišení bolesti, instinkty a pudy, fyzický kontakt a sex.
- Potřeby psychické - vyplývají z toho, jak jednotlivec vnímá svět. Vždy se jedná o potřeby, které uspokojují rozvoj osobnosti, potřebu psychického bezpečí a potřebu jistoty, potřebu absence strachu z osamocení, potřebu lásky, možnosti komunikovat.
- Potřeby sociální – tyto potřeby jsou naplňovány prožitky a aktivitou. Řadíme sem potřebu ekonomické jistoty, soužití s blízkými, potřebu někam náležet, ale také být informován a sobě a o okolním světě.
- Potřeby duchovní (spirituální) - jedná se o potřebu vyznání a víry, ať již v náboženských společenstvích, či sektách (Šamánková, 2006).

2.3 Maslowova hierarchie hodnot

Americký psycholog Abraham H. Maslow (1908-1970) vypracoval model, kde hodnotí potřeby podle jejich významu pro přežití. Podle Maslowa se potřeby z nejnižší úrovně „pyramidy“ uspokojují dříve, než se začnou uspokojovat potřeby z úrovně vyšší (příloha 1).

Hodnocení potřeb:

- Fyziologické potřeby – 1. stupeň - jsou uvedeny v dolní části pyramidy jako nejdůležitější, základní a nezbytné pro život, nejvíce souvisejí s narušením homeostázy. Maslow sem řadí potravu, teplo, vyměšování, nemít bolest, sex.
- Bezpečí a jistota – 2. stupeň - projevují se při ekonomickém selhání a ztrátě životní jistoty. Patří sem nejen hledání jistoty, ale i uhýbání neznámému, hrozivému.
- Láska a pocit sounáležitosti – 3. stupeň - jedná se o potřebu k někomu a někam patřit, být přijímán a milován.
- Sebeúcta – 4. stupeň - rozumíme tím potřebu uznání, být druhým vážen, kladně hodnocen, být obdivovaný, mít respekt a jisté kompetence, cenit si sám sebe.
- Seberealizace – 5. stupeň - je to stupeň nejvyšší a vyjadřuje potřebu naplnit své možnosti vývoje růstu, své záměry, stát se tím, čím se stát mohu. Je to realizace vlastní individuality (Farkašová, 2001).

2.4 Naplňování potřeb

Co je pro člověka potřebou, bývá pro něj zpravidla i hodnotou. Je to tedy něco, oč má člověk usilovat a co má stát za to být předmětem chtění (Farkašová, 2001).

Samotný proces naplňování potřeb je dynamický, neustále se mění, je ovlivňován jednak vyvíjejícím se jednotlivcem, tak změnami ve společnosti. Za optimální situaci považujeme tu, kdy dojde k vyrovnání naléhavosti lidské potřeby s mírou jejího naplnění (Šamánková, 2006).

V naší lidské společnosti se setkáváme s určitým podílem spoluobčanů (ať již dětmi, dospělými nebo seniory), jimž se jejich potřeby v uspokojivé míře naplnit nepodařilo, nebo k tomu dochází s obtížemi. Jestliže jsou potřeby opakovaně neuspokojovány, dojde k závažné nerovnováze, která může zapříčinit nejen nepohodu, ale také třeba chorobu (Tomagová, Bóriková, 2008).

3 DĚTI SE SPECIFICKÝMI POTŘEBAMI

Ve své bakalářské práci budu hovořit o saturaci běžných potřeb dětí, které mají potřeby specifické. Je proto třeba vymezit, o jaké děti se jedná.

Za osoby se specifickými potřebami považujeme osoby se zdravotním postižením, zdravotním znevýhodněním a sociálním znevýhodněním (Hájková, Strnadová, 2010).

Děti se zdravotním znevýhodněním pak charakterizuje určitý typ postižení, dlouhodobé onemocnění nebo zdravotní oslabení (Slowík, 2010).

Také Hájková a Strnadová (2010) považují za zdravotní znevýhodnění dlouhodobou nemoc, zdravotní oslabení nebo lehčí zdravotní poruchy, které vedou k poruchám učení a chování.

Novosad (2000) pokládá otázku, zda lidé s postižením mají nějaké prioritní, mimořádné potřeby, zda zjednodušeně řečeno vyžadují něco navíc. A také na tuto otázku odpovídá. Uvádí, že postižení mají zcela určitě stejné potřeby jako ostatní lidé (vyjmenovávám výše). V některých situacích však nemohou některé z těchto významných lidských potřeb realizovat obvyklým způsobem. To znamená, že potřebují v individuální míře určitou kompenzaci nebo pomoc. Pomocí se rozumí soubor opatření, které vedou ke zpřístupňování a naplňování běžné potřeby. Hovoříme v tomto případě o vyrovnávání příležitostí.

Mladí lidé s postižením jsou minoritou, která však pozvolna proniká do povědomí veřejnosti a učí zajistit si svá práva (Šándorová, 2002).

3.1 Definice zdraví a nemoci

Zdraví se dle prováděných výzkumů na celém světě uvádí jako hodnota základní a nejvyšší. Je to dar, kterého se však nedostává všem stejně (Možný, 2002).

K samotné definici: „*Zdraví je stav úplné fyzické, duševní a sociální pohody, nikoli pouze nepřítomnost nemoci nebo zdravotního postižení.*“ Světové zdravotnické organizace (WHO) z 1948 dodává Otawská charta podpory zdraví (1986): „*K dosažení*

stavu úplné fyzické, duševní a sociální pohody musí být jednotlivec nebo skupina lidí schopni stanovit a realizovat své cíle, uspokojit své potřeby, změnit své prostředí nebo se s ním vyrovnat. Zdraví je tedy nahlíženo jako zdroj každodenního života, a nikoli jako životní cíl. Zdraví je pozitivní pojem zdůrazňující sociální a osobní zdroje právě tak jako fyzické schopnosti“ (Skvělý domov, 2009).

Nemoc pak můžeme charakterizovat jako patologický stav, způsobený poškozením orgánu a narušením jeho funkce. Je to stav, který způsobuje subjektivní potíže. Nepřichází náhle, ale je to proces, sled na sebe navazujících epizod (Skvělý domov, 2009).

Nemocí se poruší nejen vnitřní homeostáza organismu, ale i homeostáza s prostředím vnějším (Kolektiv autorů, 2005).

3.2 Celiakie

Celiakie je chronické celoživotní onemocnění trávicího ústrojí, které postihuje děti i dospělé ve všech zemích světa. Jedná se o autoimunitní onemocnění způsobené trvalou nesnášenlivostí lepku (glutenu), tj. hlavní bílkovinné složky v povrchní části pšenice, žita a ječmene. (Frič, Mengerová, 2008).

Jedná se o onemocnění vrozené a postihuje celý organismus. Choroba může propuknout v každém věku, více se však vyskytuje u osob s genetickou predispozicí. Projeví se v době konzumace lepku, avšak také například v těhotenství, vlivem stresu nebo infekcí (Rujner, Cichańska. 2010).

Onemocnění se vyskytuje v těchto formách:

- klinicky rozvinutá – je přítomen syndrom poruchy vstřebávání
- němá forma – chudé příznaky nebo bez příznaků
- skrytá forma – latentní – zcela bez příznaků (Rujner, Cichańska. 2010).

Charakteristickým příznakem celiakie je autoimunitní zánět, který se projevuje zejména v horní části tenkého střeva a při kterém dochází k úbytku až ztrátě klků střeva. Objevuje se porucha vyzrávání střevní výstelky (epitelu). Další změnou, ke které ve střevě dochází, je snížení počtu a výšky slizničních řas. Ve slizničním vazivu se výrazně

zvýší zastoupení různých typů buněk imunitního systému a objeví se jeho otok (edém). Tyto změny jsou vyjádřeny v různé intenzitě a rozsahu (Frič, Mengerová, 2008).

U dospělých i dětí bývají klinické projevy nemoci velmi podobné. Nemocné dítě nebo dospělý má nepravidelnou objemnou stolicí, která je tukovitá a napěněná. Příznakem jsou rovněž bolesti břicha. Dítě váhově neprospívá, dospělá osoba hubne (Rujner, Cichańska, 2010).

Jedinou léčbou bylo a dosud zůstává zavedení celoživotního dietního režimu s úplným vyloučením lepku (bezlepková dieta – BLD). Dodržování bezlepkové diety (příloha 2) zajistí správný psychický i tělesný vývoj dítěte a u dospělých zajistí vymizení příznaků onemocnění. Jestliže léčba není zahájena včas nebo dodržování diety není důsledné, dojde například k nedostatečnému růstu dítěte a dozrávání, křivici, kožním změnám, u dospělých pak k emočním poruchám, osteoporóze, kalcifikaci mozku, epilepsii, autoimunitním onemocněním (Rujner, Cichańska, 2010).

3.3 Epilepsie

Epilepsie je nemoc, která pacienta velmi obtěžuje, omezuje v řadě činností a značně mění jeho život (Moráň, 2007).

Toto chronické onemocnění trápí jednak samotného pacienta, ale také jeho okolí. Bohužel dosud přetrvávají předsudky vůči nemocným, lidé někdy epilepsii mylně považují za duševní chorobu (Lehotský, 1989).

Jestliže bude okolí nemocného dobře informováno, bude jistě na projevy nemocného dobře reagovat a tím je ušetří celé řady nepříjemných zážitků a traumat (Sasín, 1975).

Epilepsie a epileptické záchvaty patří k velmi častým neurologickým poruchám a mohou se vyskytnout v jakémkoli věku. Epileptický záchvat je přechodný fenomén, trvá obvykle několik vteřin či minut. Je vyvolaný funkční poruchou mozku, jejíž příčinou jsou nestandardní výboje neuronů, které samovolně odezní. Záchvat se projeví změnou vědomí, příznaky motorickými (poruchy svalového napětí, poruchy hybnosti), senzorickými, vegetativními, psychickými nebo senzitivními změnami. Tyto jednotlivé příznaky se mohou objevovat samostatně nebo se kombinovat. Charakter příznaků je

závislý na lokalizaci a na způsobu šíření výbojů. Záchvaty jsou děleny podle různých hledisek. Například podle příčiny vzniku na idiopatické, symptomatické a kryptogenní. Mezinárodní liga proti epilepsii (ILAE) pak rozlišuje záchvaty ložiskové, generalizované a neklasifikované (Moráň, 2007).

Pro potřeby mé práce postačí charakterizovat pouze jednu z forem, která je diagnostikována u dítěte ve výzkumné části.

3.3.1 Generalizované záchvaty – absence

Klinický projev generalizovaných záchvatů vychází z obou hemisfér. Absence jsou typické náhlým přerušením činnosti, zárazem v aktivitě, které trvá přibližně třicet sekund. Pacient má strnulý výraz, otevřené oči, někdy bývá zcela bez motorických projevů, jindy automaticky pokračuje v předchozí činnosti. Svalové napětí se nemění. Na záchvatový děj je amnézie, přesto pacient často vycítí, že záchvat proběhl. Je-li projev záchvatu netypický, mohou jej provázet záškuby mimických svalů nebo hlavy, záklon nebo pokles hlavy, pokles horních končetin, výjimečně i dolních končetin spojený s pádem. Setkáváme se také s oro-alimentárními automatismy, jako je žvýkání, polykání nebo mlaskání (Waberžinek, Krajíčková, 2006).

Absence se objevují u dětí do 10 let věku bez rozdílu pohlaví. Neprávem tyto děti bývají považovány za nepozorné, neposlušné, neochotné spolupracovat. Někdy jsou negativistické, apatické, dezorientované, zmatené (Moráň, 2007).

3.4 Enuréza – enuréza nocturna

Diagnózou noční enuréza se obvykle označují děti starší 5 let, u nichž dochází k mimovolnímu nočnímu pomočování. Toto pomočování přetrvává od narození a je spojeno s více než dvěma příhodami za měsíc. U dětí nezjišťujeme pomočování denní ani odchylky ve frekvenci a kvalitě močení. Enurézu dělíme na primární a sekundární. Primární enuréza není způsobena psychickými faktory. Za jednu z příčin uváděny rodinné predispozice. Odborníci hovoří také o zapeklitých nedostatcích ve funkčnosti

vyměšovací orgánů na patofyziologickém podkladě i o spánkových poruchách (Gut, Doležal, Ženíšek, 1997).

Sekundární enuréza - druhotné pomočování, nastupuje po delším bezpříznakovém období (déle než 6 měsíců bez pomočení) a příčina bývá zpravidla psychická.

Enuretici se ostýchají o svém problému hovořit, straní se kolektivu, neboť se často stávají terčem posměchu dětí i sourozenců. Díky nočnímu pomočování jsou děti sociálně odlišné, v izolaci, často bez kamarádů a nešťastné. Nezřídka bývají nejisté, nedůvěřivé, přecitlivělé, smutné, mohou se uzavírat do sebe. Je důležité snažit se porozumět těmto dětem, posilovat v nich zdravé a dobré sebevědomí, naučit je vážit si sama sebe. Celkové prožívání enurézy a postoj dítěte k ní ovlivní totiž nejvíce lidé z bezprostřední blízkosti dítěte. Správný přístup zabrání vzniku dalších emočních poruch dítěte a poruch chování (Javůrková, 2003).

4 INTEGRACE DĚTÍ SE SPECIFICKÝMI POTŘEBAMI

V období, kdy si dítě začíná uvědomovat svou identitu, a to ve vztahu ke svým vrstevníkům, k ostatním lidem, v situacích při vytváření mezilidských vztahů, si uvědomuje také své znevýhodnění a samo se s ním musí vyrovnat (Jankovský, 2001). Velkým štěstím pro dítě je pevné zázemí v harmonické rodině, která jej motivuje a podporuje (Novosad, 2000).

Zdravotní znevýhodnění částečně omezuje nebo zcela znemožňuje dosahování běžných společenských cílů. Naštěstí v pokrokových společnostech vítězí snaha o integraci znevýhodněných jedinců do většinové společnosti. *„Integraci můžeme vymezit jako snahu o úplné zapojení handicapovaného jedince, splynutí, začlenění a zapojení ve společnosti. WHO definuje integraci jako sociální rehabilitaci, jako schopnost osoby podílet se na obvyklých sociálních procesech“* (Fischer, 2008, s. 23).

Integrace je dlouhodobě zvolený trend a jde o pravý opak segregace – tedy společenského vyčleňování a sociální exkluze. K začleňování znevýhodněných osob dochází tzv. inkluzivními postupy. *„Inkluze je nikdy nekončící proces, ve kterém se lidé s postižením mohou v plné míře zúčastňovat všech aktivit společnosti stejně jako lidé bez postižení“* (Slowík, 2007, s. 32).

V našem slovníku se začaly tyto dva pojmy ve větší míře prosazovat po roce 1989 v souvislosti se změnou v chápání a přístupu k postiženým. Významnou roli sehrálo i otevření prostoru pro uplatňování lidských práv po tomto roce (Uzlová, 2010).

Přestože integraci všeobecně bereme jako stav cílový, tedy jako smysl našeho snažení a konání, není tento stav trvalý. Stabilita integrace jedince závisí na mnohých vnějších okolnostech i na subjektivních faktorech znevýhodněné osoby, jako např. na změně zdravotního stavu či psychiky. V takovém případě může dojít až dezintegraci, následně pak k obtížné reintegraci (Novosad, 2000).

„Integrace je jev multidisciplinární. Týká se otázek filosofických, etických, psychologických, pedagogických, biologických a zdravotnických, ale i ekonomických, politických a legislativních“ (Švarcová, 2006, s. 133).

4.1 Škály stupňů sociální integrace podle WHO (Michalík, 2001)

1. Sociálně integrovaný – postižení neomezuje plnou účast při všech společenských činnostech
2. Účast inhibovaná – zahrnuje osoby, u kterých postižení vyvolává určitou nevýhodu, která znamená jisté znevýhodnění
3. Omezená účast – osoby se neúčastní plně obvyklých činností, jejich postižení negativně ovlivňuje zejména jejich intimní osobní život (manželství, sex)
4. Zmenšená účast – v důsledku postižení nejsou osoby schopné navázat náhodné kontakty a jejich účast ve společenském životě je omezena na přirozené komunitární vztahy (rodina, domov, pracoviště)
5. Ochuzené vztahy – jde o omezení ve fyzickém, sociálním i psychickém vývoji bez tendence ke zlepšení
6. Redukované vztahy – jedinci jsou schopni udržovat vztahy pouze k vybrané a omezené skupině či jednotlivci
7. Narušené vztahy – jedinci nejsou schopni udržovat trvalejší vztahy s ostatními lidmi, změny chování působí negativně i v prostředí přirozené skupiny
8. Společenská izolovanost – jde o osoby, jejichž schopnost míry integrace je nezjistitelná právě pro jejich izolovanost, jde o specifické případy segregace

4.2 Nejlepší zájem dítěte

Tento pojem „best interest of the child“, který je užit v Úmluvě o právech dítěte OSN, označuje hledisko, které by mělo být upřednostňováno při každém rozhodování o dítěti. Převedením do praxe by to mělo znamenat posuzování situace „očima dítěte“ a se zřetelem k jeho kompetencím. Jednat vždy v jeho prospěch (Matoušek, 2003).

O tom, aby se každé dítě, tedy i to se speciálními potřebami, stalo stabilní a vyrovnanou osobností, rozhodnou nejen vnitřní zdroje jistoty, pevné rodinné zázemí s harmonickými mezilidskými vztahy, kde najde dítě přijetí a porozumění, oporu, povzbuzení a bezpečí. Je třeba hledat také zdroje, které přicházejí zvenku. Těmi je

smysluplná činnost. Může mít podobu školního vzdělávání, hry, práce, ale také zájmové činnosti (Vymětal, 1987).

Pobyt ve školní budově a domácí školní příprava zaberou dítěti velkou část dne, v další části denní doby se děti věnují spánku, jídlu, hygieně, přepravují se a vykonávají drobné domácí povinnosti. Zbývající čas je tzv. volným časem dítěte (Říčan, 2006).

4.3 Volný čas

Pod pojem volný čas zahrnujeme zábavu, odpočinek, rekreaci, zájmovou činnost a zájmové vzdělávání, dobrovolnou společensky prospěšnou činnost. Děti potřebují, aby vedení ve všech oblastech jejich zájmové činnosti bylo citlivé, nenásilné, nabízená činnost byla zajímavá, přitažlivá a různorodá, aby se jí zúčastňovaly ze své vůle, dobrovolně. Rozhodnutí pro konkrétní činnosti závisí na mentální a sociální vyspělosti dětí, na tělesných či zdravotních možnostech a na rodinné výchově. Rozhodují i ekonomické možnosti (Pávková a kol., 2008). Je třeba také dobře znát své dítě, umět mu naslouchat a dávat mu ve správný čas správné podněty, pomoci mu s výběrem (Fitznerová, 2010). Je třeba otevírat možnosti, posilovat nabídku, prázdné trávení volného času se ukazuje jako rizikový faktor (Buriánek, 2003).

Správné využívání volného času podporuje tělesný i duševní vývoj dítěte, pozitivně se projevuje na zdravotním stavu. Volný čas dětí a mládeže přispívá k utváření mezilidských vztahů, je součástí socializace jedince. (Pávková a kol., 2008). V procesu socializace se vzájemně prolínají a tříbí vztahy mezi dětmi navzájem, mezi mladými a dospělými, kteří se účastní volnočasových aktivit. Významná je role pedagoga, délka jeho praxe, kvalifikace či osobní rysy (Hájek a kol., 2008). Vstřícnost a empatie, pozitivní vztah k okolí a ostatním lidem, přátelskost a přívětivost zaručují soucitné, dobrosrdečné a laskavé chování, které je důležité pro práci s dětmi, zejména pro práci s dětmi se speciálními potřebami (Vágnerová, 2009).

4.4 Děti se specifickými potřebami ve skautských oddílech

Domnívám se a také jsem již výše uvedla, že k integraci dětí se speciálními potřebami by mělo docházet nejen prostřednictvím rodiny, ale celé společnosti. Především však právě kruhem vrstevníků ve školách a mimoškolních činnostech.

Jednou z příležitostí integrace dětí s určitým znevýhodněním, tedy se speciálními potřebami, je jejich zapojení do činnosti ve skautských oddílech. Tato možnost se jeví jako velmi vhodná, a to pro velmi dobré morální cítění dětí v oddílech spojené s vysokou úrovní vzdělanosti jednotlivých vedoucích. Nabízí se tím možnost pro skautské oddíly otevřít se většímu počtu dětí, ale především toho, aby děti s určitým znevýhodněním měly novou příležitost naučit se dosud třeba neznámým dovednostem, našly nové kamarády a aby mohly společně s nimi střádat nové zážitky, zažívat pocit radosti, úspěchů. Bylo by neobvyklé, kdybychom mezi skauty a skautkami nacházeli jen samé zdravé děti nebo děti, které nemají žádnou nevýhodu. Neodpovídalo by to současným společenským trendům spojeným s moderním sociálním uvažováním (Zeman, 2011).

5 JUNÁK – SVAZ SKAUTŮ A SKAUTEK ČR

Abychom se lépe orientovali v datech výzkumné části, je třeba mít alespoň základní povědomí o organizaci Junák a o jejích členech.

5.1 Definice, poslání, principy

„Junák – svaz skautů a skautek ČR je dobrovolné, nezávislé a nepolitické sdružení ve smyslu zákona č. 83/1990 Sb. sdružující své členy bez rozdílu národnosti, náboženského vyznání, politického přesvědčení, rasy nebo jiných rozdílů.

Posláním Junáka je podporovat rozvoj osobnosti mladých lidí, jejich duchovních, mravních, intelektuálních, sociálních a tělesných schopností tak, aby byli po celý život připraveni plnit povinnost k sobě samým, bližním, vlasti, přírodě a celému lidskému společenství v souladu s principy a metodami, stanovenými zakladatelem skautského hnutí“ (Skauting, 2011).

Hlavním úkolem je tedy výchova a cílem je přivést děti k tomu, aby se učily z vlastní vůle a ve vzájemné spolupráci, aby se co nejvíce rozvíjely po stránce tělesné, ale i duševní, sociální a duchovní. Skautské hnutí je založeno na třech základních principech. Prvním je povinnost k Bohu, chápána jako povinnost hledat v životě vyšší hodnoty než materiální. Druhým pak povinnost vůči ostatním, kterou se rozumí také věrnost své vlasti, která je v souladu s úsilím o mír, o vzájemné pochopení a o spolupráci mezi lidmi, národy a různými sociálními skupinami; je pojata jako závazek účastnit se na rozvoji společnosti, jako úcta a láska prokazovaná bližním a přírodě. Posledním principem je povinnost vůči sobě. Rozumíme tím odpovědnost za rozvoj sebe sama. Tato povinnost platí po celý život (Šantora a kolektiv, 1998).

5.2 Historie světového skautingu

Samo slovo skauting vzniklo z latinského *auscultare* (naslouchat). Za zakladatele světového skautingu je považován Angličan Robert Baden-Powell. Jako britský generál

získal ve výzvědné službě, zejména při službě v Indii, Afganistánu a Africe, značné praktické zkušenosti, jako umění hledat cestu, pozorovat a nebýt pozorován, pohybovat se po neznámé krajině, skrýt se, předávat nepozorovaně zprávy. Po návratu domů do Anglie při vzpomínce na samostatné a šikovné domorodé děti usoudil, že děti evropské také nezbytně potřebují výchovu k disciplíně, k přírodě, a to v malých skupinkách, ve kterých si samy organizují a připravují program. Odtud se odvíjela jeho snaha o vytvoření nové organizace a o formulování jejich poslání, výchovného programu a metod činnosti. Již v roce 1907 uspořádal Robert Baden-Powel první tábor. Tento moment se považuje za zrod skautského hnutí a k tomuto datu se také vztahují světová výročí skautingu (Kolektiv historické komise, 1999). Záhy usoudil, že je do činnosti skautů třeba vnést nejen pořádek, kázeň a organizaci. Nastudoval a poté i částečně převzal praktiky přírodovědce, malíře a spisovatele Ernsta Thomsna Setna. Ten organizoval podobnou činnost mládeže v oddílech „Woodcraft Indians“ v Americe, vedl děti též k životu ve shodě s přírodou, přičemž se nechal inspirovat tradicemi života amerických indiánů. Spojením filozofie obou těchto výborných psychologů a pedagogů vznikla stěžejní idea, od které se odvíjela všechna další činnost skautingu (Svojsík, 1912).

Sám sir Robert Baden-Powel užasl nad tím, co následovalo po založení prvních oddílů. Z malého pokusu se stalo hnutí obrovsky nadšených dětí a mladých lidí, které se rozšířilo do celého světa, tedy i do České republiky (Kolektiv historické komise, 1999).

5.3 Skauting v českých zemích

Zakladatelem skautingu u nás byl v roce 1912 cestovatel, vzdělaný středoškolský profesor i rozený vychovatel Antonín Benjamin Svojsík. Během historie byl český skauting třikrát zakázán totalitními režimy (nacisty a komunisty), neboť proti totalitě a nesvobodě vždy vystupoval. Pracoval však pokaždé v ilegalitě a vždy okamžitě využil politického uvolnění (v letech 1945, 1968 a 1978) a obnovil svoji činnost (Kolektiv historické komise, 1999).

Největší česká organizace skautů, o které jsem již výše hovořila, nese název Junák – svaz skautů a skautek ČR, ale pracují zde i další skautské organizace, např. Skaut – český skauting ABS, Svaz skautů a skautek YMCA-SCAUT ČR, Klub Pathfinder, Asociace skautů a skautek Evropy, skautský oddíl Věna Fanderlika, Harcerstwo Polske w Republice Czeskiej (Kolektiv historické komise, 1999).

5.4 Organizační struktura

Organizační strukturu Junáka tvoří (dle Stanov Junáka, 2001)

- Junák (jako celek) – statutární zástupce je starosta
- Vyšší organizační jednotky – statutární zástupce předseda (v krajích, okresech, okrscích)
- Základní organizační jednotky – statutární zástupce je vedoucí (jednotlivé oddíly)
- Zvláštní organizační jednotky

(Skauting, 2011)

5.5 Systém výchovy

Skautská výchovná metoda vede mladého člověka na cestě osobního růstu, je soustavou výchovy a sebevýchovy vedoucí k upevnování charakteru, vytváření hodnotového systému, zaměřuje se na dovednosti a znalosti, postoje, hodnoty, chování a morálku. Prvky výchovy jsou především praktické činnosti a hry, spolupráce v týmu, učení se odpovědnosti za druhé, spoluúčast na vlastním rozvoji, poznávání přírody, podporování dospělými, služba druhým a společnosti, motivace a inspirace. Ale také optimismus, přátelství a kamarádství (Šantora a kolektiv, 1998).

Výchova skautů je dlouhodobá, začíná u nejmladších dětí (nazývaných světlušky a vlčata), pokračuje k dětem starším (skautky a skauti), přes adolescenci (roveři a rangers) až do dospělosti a stáří (oldskauti) (Skauting, 2009).

5.6 Vzdělávání vedoucích (tzv. činovníků)

K tomu, aby se opravdu tito mladí lidé vyvíjeli správným směrem, je nesmírně důležité nacházet správné vůdčí osobnosti, které by je na jejich cestě směřovaly. Na mladé skauty působí jistě jejich rodiče, jejich starší kamarádi, slavní skauti z historie. S největší úctou a obdivem však hledí právě na své učitele největší, na své vedoucí. Ti nejsou jen autoritativními veliteli, ale především kamarády, a jak samo slovo vedoucí napovídá, spíše vedou či provádějí, ukazují cestu. Ovlivňují děti nejvíce tím, že jsou jim vzorem, který respektují pro jeho přirozenou autoritu. Základním znakem vychovatele jistě je neustálé hledání cest a překonávání nejistit. Musí být velmi citlivý, neboť každé dítě potřebuje jiný přístup. Je třeba, aby výchova z jeho strany byla brána jako poslání, sice třeba někdy obtížné, přesto krásné a především potřebné. Každý vedoucí obohacuje mladé okolo sebe, zároveň oni obohacují a naplňují jeho (Šantora a kolektiv, 1998).

Aby byli vedoucí pro práci s dětmi řádně připraveni, má Junák vypracovaný svůj systém kvalifikace. Aby mohli děti vést, musí splnit níže vyjmenované předpoklady.

5.6.1 Složení skautského slibu

Chce-li někdo pracovat s dětmi ve skautských oddílech jako řádný vedoucí, sám se musí stát nejdříve skautem a složit slavnostní slib. A také splnit všechny základní vědomostní body ve skautské Stezce (průkaz splněných úkolů a prokázaných znalostí) jako každý jiný člen (Šantora a kolektiv, 1998).

5.6.2 Čekatelská zkouška

Základním stupněm činovnického vzdělávání je tzv. čekatelská zkouška. Ta se považuje za vstupní bod celého kvalifikačního systému. Uchazeč musí být starší patnácti let, zdravotně způsobilý pro práci s dětmi, bezúhonný (čistý trestní rejstřík), nesmí být v registru drogově závislých a musí mít doporučení vedení oddílu. Úspěšný absolvent čekatelské zkoušky tak prokáže svoji zralost a schopnost přispět svojí činností

ke zdárnému vývoji dětí a je také schopen zajistit jejich bezpečnost. Součástí zkoušky jsou základy zdravotní péče, psychologie a pedagogiky a právní minimum. Čekatelská zkouška poskytuje kvalifikaci ke spoluúčasti na vedení oddílu nebo k vedení jednotlivé krátkodobé akce se souhlasem a podle pokynů hlavního vedoucího (při dodržení všech příslušných předpisů). Není postačující kvalifikací k samostatnému vedení oddílu nebo tábora (Šantora a kolektiv, 1998).

5.6.3 Vůdcovská zkouška

Díky čekatelské zkoušce může úspěšný absolvent vykonat tzv. vůdcovskou zkoušku a u vodních oddílů je pak možnost vykonat rozšiřující kapitánskou zkoušku. Cílem vůdcovské zkoušky je zjistit, zda kandidát zná skautské zásady a cíle, zda ovládá metody skautské výchovy a je schopen je využít při práci s dětmi. Zda je schopen samostatně a úspěšně vést a vychovávat mládež. Zda má osobnostní předpoklady, znalosti a dovednosti a je také schopen reprezentovat skautské hnutí na veřejnosti. Zda si je vědom odpovědnosti při výchově svěřené mládeže.

Úspěšné složení zkoušky obnáší osvojení si již velmi rozsáhlých vědomostí. Ať již z historie skautingu či všeobecné, znalostí z tělovýchovy a sportu, z přírody a ekologie, o organizaci a právu, o hospodaření a vedení oddílu. Podmínkou je, aby kandidát dovršil osmnácti let, měl doporučení vedení oddílu, byl zdravotně způsobilý a bezúhonný, po dobu jednoho roku aktivně pracoval ve vedení oddílu po složení čekatelské zkoušky. Podmínkou absolvování vůdcovské zkoušky je dále dosažení kvalifikace zdravotníka zotavovacích akcí Junáka. Vůdcovská zkouška je akreditována u Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy ČR jako kvalifikace postačující k samostatnému vedení oddílu nebo tábora (Skauting, 2011).

5.7 Mravní principy skautingu

Základem mravného chování skautů je dodržování skautského slibu a zákona, který je jakousi interpretací Desatera Božích přikázání. Kdo nedodrží skautský zákon, nemůže být skautem (Navrátil, 1996).

Skautský slib zní:

- *Skaut je pravdomluvný*
- *Skaut je věrný a oddaný*
- *Skaut je prospěšný a pomáhá jiným*
- *Skaut je přítelem všech lidí dobré vůle a bratrem každého skauta*
- *Skaut je zdvořilý*
- *Skaut je ochráncem přírody a cenných výtvorů lidských*
- *Skaut je poslušný rodičů, představených a vůdců*
- *Skaut je veselý myslí*
- *Skaut je hospodárný*
- *Skaut je čistý v myšlení, slovech i skutcích (Skauting, 2011).*

Z výše uvedených slov si vyvozují, že všechny skauty spojuje touha konat dobro. Jednají vždy v souladu se svým svědomím, jednají tedy mravně. Mají jasno v tom, co je v naší společnosti morálně dobré a morálně zlé. Být skautem znamená být především dobrým člověkem. Děti jsou zde vedeny k pomáhání ostatním v kolektivu i ve společnosti. Skaut chce být členem týmu, chce být kamarádem a mít kamarády. Přijímá, ale i dává.

PRAKTICKÁ ČÁST

6 CÍL VÝZKUMU

Hlavní cíl práce

Hlavním cílem bakalářské práce je popsat možnosti současného stavu integrace dětí se specifickými potřebami ve skautských oddílech v Karlových Varech.

Vedlejší cíle

Zhodnotit, zda se naplnila očekávání dětí se specifickými potřebami integrovaných do oddílu skautů.

Zhodnotit, zda se naplnila očekávání rodičů začleněných dětí.

Zhodnotit, zda se naplnila očekávání ostatních dětí v oddílu a skautských vedoucích.

Výzkumná otázka

Je členství ve skautských oddílech vhodnou formou integrace dětí se specifickými potřebami?

7 METODIKA VÝZKUMU

7.1 Popis výzkumné metody

Ke sběru dat jsem použila kvalitativní výzkum, metodu dotazování, techniku polostrukturovaného rozhovoru, metodu zúčastněného pozorování. Jako doplňující zdroj informací používám metodu fotodokumentace. Rozhovory s respondenty jsem pro lepší orientaci a přehlednost následně jednotlivě přepracovala do formy volné výpovědi. Prvky ze zúčastněného pozorování dokumentuji třemi úryvky z mých poznámek.

7.2 Charakteristika výzkumného vzorku

Na sběr dat jsem vyčlenila období jednoho měsíce. Respondenty mého výzkumu jsou tři integrované děti se specifickými potřebami. Jedná se o dvě dívky s diagnózami celiakální sprue a epilepsie, dalším dítětem je chlapec, který trpí noční enurézou. Do výzkumného vzorku jsem považovala za vhodné zařadit ty, kteří k nim mají nejbližší. O rozhovor jsem proto požádala jejich tři vedoucí a také tři náhodně vybrané vrstevníky z oddílu. Zároveň jsem považovala za důležité znát názor rodičů na integraci jejich dětí. Zkoumaný vzorek se tedy skládá ze třech dětí se specifickými potřebami, třech jejich vrstevníků z oddílu, třech vedoucích a třech rodičů. Pro lepší orientaci jsem základní údaje o respondentech přepsala do jednoduché tabulky.

Přehled respondentů:

Respondent	Jméno	Věk	Osoba	Působnost v oddíle
1	Martin		vedoucí	35 let
2	Jan		vedoucí	9 let
3	Václav		vedoucí	16 let
4	Anička	11	dg. Celiakie	4 roky
5	Bára	10	dg. Epilepsie	2 roky
6	Kuba	8	dg. Enuréza	2 roky
7	Eva	11	dítě z oddílu	5 let
8	Pavlík	9	dítě z oddílu	3 roky
9	Lukáš	9	dítě z oddílu	3 roky
10	matka Anny		rodič	
11	matka Báry		rodič	
12	matka Kuby		rodič	

7.3 Technika sběru dat

Jelikož můj výzkumný vzorek tvořily čtyři různorodé skupiny osob, připravila jsem čtyři druhy polostrukturovaných dotazníků (příloha 3). Otázky jsem vypracovala tak,

aby přinesly co nejkomplexnější vzhled do daného tématu. Schéma rozhovorů jsem několikrát upravovala, než získaly konečnou podobu. Při získávání dat metodou zúčastněného pozorování jsem se zaměřila pouze na děti se specifickými potřebami integrované do oddílu a na ostatní děti v oddíle. V jejich společnosti jsem strávila několik dnů, hodnotila jejich projev a jednotlivé poznatky jsem si zaznamenávala.

7.4 Etické aspekty

Od všech oslovených respondentů jsem získala pasivní souhlas s provedením rozhovoru i jeho záznamu. Všichni respondenti byli informováni o možnosti odmítnout rozhovor nebo ho případně přerušit. Seznámila jsem je s tím, pro jaké účely je rozhovor veden a ujistila jsem je, že jejich identita nebude nikomu odhalena. Jména všech dotazovaných jsou právě pro skrytí jejich identity v této práci smyšlená. Zajistila jsem vždy pro vedení rozhovoru izolované prostředí i nerušenou a důvěrnou atmosféru.

7.5 Autentičnost sběru dat

Velkou výhodou při sběru dat formou rozhovorů pro mě představoval fakt, že se mezi skauty v tomto oddíle pohybují již třicet let. Jsem ve středu jeho činnosti a pravidelně se setkávám s jeho členy. Všichni dotazovaní mě tedy dobře znají. Domnívám se, že z tohoto důvodu bylo pro ně snazší odpovídat na mé otázky.

7.6 Způsob vyhodnocování dat

Podle předem stanovených okruhů (příloha 4) jsem postupně ke každému z nich zpracovávala informace z rozhovorů s jednotlivými respondenty, které se k dané otázce vztahovaly. Následně jsem získaná data vyhodnocovala a zaznamenávala. Poznatky ze zúčastněného pozorování zahrnuji pouze ke konečnému hodnocení úspěchu integrace.

8 VÝPOVĚDI DOTAZOVANÝCH

V této praktické části výzkumu uvádím jednotlivé polostrukturované rozhovory přepracované do formy volných výpovědí respondentů.

Respondent č. 1 - vedoucí Martin o Aničce

Rodiče Aničky mě oslovili na jedné z našich prezentací. Dlouhou dobu si prohlíželi vyvěšené fotografie. Bylo zjevné, že je činnost našeho oddílu zaujala. Jejich dcera se již na samotné výstavě spřátelila s několika děvčaty. Když se rodiče dotazovali, zda by Anička mohla také do oddílu vstoupit, přestože má jistý zdravotní problém (o kterém jsem mnoho nevěděl), souhlasil jsem. Musím přiznat, že to bylo velmi spontánní a bez rozmyslu, viděl jsem jen tu radost malého děvčete.

Aničku jsme do oddílu přijali před čtyřmi roky, bylo jí tehdy sedm let. Jak mi sdělili rodiče při vyplňování přihlášky i jak bylo napsáno na vyjádření lékaře, její diagnóza zněla celiakie.

Teprve tehdy jsem si uvědomil, že to nebude tak lehké jako obvykle. Ale již jsem nevzal svůj původní souhlas zpět. Uspořádali jsme schůzku celého vedení oddílu a všichni společně jsme studovali z různých zdrojů, co přesně celiakie je a co bude specifická péče o Aničku obnášet. Některé informace nám předem předali i rodiče. Bylo jasné, že důkladně musíme s Aniččinou nemocí obeznámit také všechny ostatní děti ve skupině. Museli jsme jim vysvětlit, že přestože jsou zvyklé se o všechny dobroty mezi sebou dělit, Anička smí jíst jen vybrané potraviny a pamlsky, které bude mít od nás vedoucích nebo od rodičů. Hned první víkendová výprava prověřila, jak zvládáme nákup speciálních bezlepkových surovin na vaření (těstoviny, chleba, párky). Značně nám s výběrem pomohly prodavačky v prodejně, byli jsme překvapeni, když nás upozornily na lepek třeba i v nanukovém dortu. Naučili jsme se vybírat sušenky, paštiky, uzeniny i další věci. Některé potraviny si Anička vozila i z domova. Zvýšený dohled jsme museli mít nad službou v kuchyni, aby některé z dětí náhodou do jídla pro Aničku nepřidalo něco, co tam být nesmí. Problém nastal, když jsme doplňovali zásoby

jídla při jednom našem putování v malém vesnickém obchodě. Na tomto místě jsme do bezlepkového jídelníčku nenašli opravdu vůbec nic. Bylo to pro nás poučením, že musíme nakupovat ve velkých obchodech nebo speciálních prodejnách a že je nezbytné mít utvořenou alespoň minimální zásobu těchto speciálních potravin. Jídlo pro Aničku je vždy uložené odděleně a označené, aby nedošlo k záměně. Když se některé naší výpravy účastní host a pohybuje se v kuchyni, ani si nevšimne, že se tam děje něco mimořádného. Nezpozoruje, že se mimo běžného pokrmu připravuje ještě jeden speciální. Však se také snažíme o to, aby jídla byla podobná, jen z rozdílných surovin. Nerad bych, aby to vypadalo jako vychloubání, ale myslím, že jsme vše zvládli výborně. Anička byla vždy velmi ukázněná a nevyžadovala nic z toho, co by jí mohlo uškodit. Bezlepkové potraviny jsou dražší než ty běžné, přesto jsme nikdy na rodičích nepožadovali příspěvek na víkendovou výpravu nebo letní tábor vyšší než u ostatních.

Anička byla od první chvíle a stále je velmi kamarádká, veselá, živá a bystrá. Její nekončící aktivita potřebovala prostor. Miluje pohyb v přírodě, soutěžení stejně jako snad trochu nepohodlné a dobrodružné stanování. Zároveň, jak jsem již zmiňoval, byla vždy velmi zodpovědná a ukázněná. Nikdy neměla při činnosti v oddíle sebemenší problém. Nadšeně se zúčastňovala všech akcí, nikde nesměla chybět. Jezdila na všechny pořádané jarní i letní tábory, na zimní pobyty, na vodu. Tak jak o tom kdysi snila. Se stejným nadšením se zapojuje do dění v kolektivu i dnes.

Děti v oddíle ji ihned přijaly mezi sebe. Byla, jak se říká, hned jejich. Je všemi vyhledávaná, vidím, že nikdo z nich se nijak zvlášť nezabývá zvláštnostmi v jejím stravování. Jen někdy mlsně okukují třeba její speciální sušenku, o kterou se ona s nimi rozdělit může a také to často udělá.

Největší zodpovědnost v péči o Aničku je samozřejmě na nás vedoucích. Jsme to my, kdo musí zajistit správnou péči o její výživu a neudělat chybu. Kluci a holky v oddíle pomáhají pravidelně v kuchyni, zodpovědnost je tedy i na nich. Významná je též pomoc rodičů dívky. Ti nám často sami dodávají suroviny na vaření nebo třeba maminka upeče pro všechny děti bezlepkové dortíky na nějakou akci nebo oslavu. Děti kamarádku nepokoušejí a nesvádějí k nedovolenému mlsání dobrot s lepkem.

Vidím, že Anička je mezi vrstevníky v našem oddíle opravdu šťastná. Má možnost se plně zapojit, realizovat se. Může chodit nejen na schůzky v týdnu do klubovny, ale může se bez problémů zúčastňovat všech akcí a táborů jako jiní. Myslím, že zde našla přesně to, co hledala. Ostatní děti si uvědomily, že je mezi nimi někdo, kdo má sice jistá specifika, ale je to pro ně prostě jeden z nich. Díky tomu, že jsme dívku do oddílu přijali, jsme zase o něco moudřejší. Víme do detailu, co je celiakie a jak s ní naložit. Můžeme si říct, zvládli jsme to! Jen opravdu chtít. A rodiče Aničky jsou také myslím s naším snažením spokojeni, nikdy neměli žádnou připomínku. Naopak, často nám děkují.

Troufám si říci, že když jsme zvládli integrovat dítě se specifickými potřebami my, náš oddíl, dokážou to i jiní, budou-li o to opravdu stát. Je ale určitě nutné rozšířit si znalosti, nastudovat konkrétní problematiku. Tak jako například my jsme se zabývali celiakií, pročítali bezlepkové recepty a sestavovali z nich jídelníčky. Jsem rád, že jsem se tehdy před lety rozhodl tak, jak jsem se rozhodl. Totiž Aničku přijmout za člena oddílu. I dnes bych se rozhodl stejně.

Respondent č. 2 - vedoucí Jan o Barunce

Členem oddílu, který vedu, je již několik let Barunčin bratr. Sestra ho často vyprovázela, když odjížděl společně s dětmi někam za dobrodružstvím. Když jednou zase stála na nádraží a smutně mávala za odjíždějícím vlakem, byl jsem to já, kdo nabídl rodičům, jestli by nechtěli začlenit do Junáka i ji. Rodiče se netvářili na nabídku radostně, zejména matka, ale uvažovala nad návrhem. Poprosil jsem je, ať zatím dcerce nic neslibují. Chtěl jsem předem záležitost projednat s vedením oddílu a pak jim oznámit rozhodnutí.

Je to již dva roky nazpět, bylo jí tehdy osm let. Věděl jsem, že je nemocná, že má epilepsii. Znáám tuto nemoc, má ji také jeden z mých příbuzných. U Barunky to nebylo tak vážné, měla „jen“ takzvané absence. Přesto jsme se o jejím vstupu do oddílu dlouho radili, probírali možná rizika. Po dlouhých poradách jsme souhlasili.

Bylo nám jasné, že ji nemůžeme při našich aktivitách spustit z očí. Vyjmenovávali jsme jednotlivé krizové momenty, které by mohly nastat, a navrhovali řešení, která by umožnila děvčeti úspěšnou integraci. Snažili jsme se předem vymyslet taková opatření, která by ji co nejméně odlišila nebo omezila, avšak na druhé straně nikterak nebylo ohroženo její zdraví nebo dokonce život. Mnoho cenných rad jsme získali od jedné z našich kamarádek, dětské lékařky. Při jedné ze schůzek v klubovně, které se Barča ještě neúčastnila, jsme o nemoci dívky mluvili s dětmi ve skupině a připravovali je na její příchod.

Zpočátku dívka působila velmi plaše, často jen tiše pozorovala dění kolem sebe. Spíše ostýchavě a pozvolna se zapojovala do činnosti. Netrvalo to ale dlouho, asi jen měsíc, najednou se jakoby rozkoukala a překvapila všechny svou aktivitou. Chtěla všechny a ve všem dohnat. Naučila se všechno, co znají a dovedou ostatní. Je zcela samostatná, dokáže se o sebe postarat. A nejen to, pomáhá i svým kamarádům a kamarádkám, hlavně těm mladším. Dnes je plnohodnotným členem kolektivu. Když se děti mají rozdělit do dvojic nebo do skupin, všichni ji chtějí u sebe mít.

Děti Báru na první schůzce pokradmu pozorovaly, jakoby čekaly, kdy „to“ přijde. Mám na mysli absenci, záraz. Ale brzy je to omrzelo, zajímalo je spíš jen to, co nová kamarádka umí a zná. Když se s ní sblížily, zjistily, jaká je šikovná a jaká je s ní legrace. Oceňovaly její nápady, ani jim nevadilo, že je trochu panovačná a ráda řídí činnost kolem sebe. Dnes ji všichni plně respektují a dokonce ji považují přímo za jakéhosi svého „vůdce“. Co řekne Barunka, to platí! Kam jde Barunka, jdu i já! Ví o její nemoci a poznají okamžik, kdy má Barunka zdravotní problém. Umí jí v této chvíli pomoci a pak pokračovat v činnosti tak, jako by se nic nestalo. Barunka se nemusí obávat nějakého posměchu nebo toho, že se jí budou ostatní stranit. Ano, hodnotím to, tak, že u nás našla to, co hledala.

Vést skupinu dětí je obrovská zodpovědnost. Je-li v této skupině dítě s diagnózou epilepsie, je to ještě náročnější. Barunku střežíme, i když co nejskrytěji, všichni a stále. My vedoucí i děti. Snažíme se jí umožnit dělat vše, co dělají ostatní. Víím, že rodiče se stále obávají o zdraví své dcerky. O to víc si cením jejich důvěry v nás.

Často slyším od Bány, že je pyšná na to, že je skaut, že je v našem oddíle. Pozorují, jak je hrdá na to, že nosí skautský kroj, že zná všechna pravidla a rituály. Teď už je to ona, kdo učí nováčky. Je určitě spokojená mezi vrstevníky, získala mnoho nových kamarádů z řad dětí i vedoucích a je vděčná za to, co s nimi může prožívat. Umí nové hry, jezdí na kánoji, koupe se, cestuje s námi po celé republice, zúčastňuje se táborů. Tohle všechno bylo dříve jen jejím nesplněným přáním, nenaplněnou potřebou. O svých zážitcích stále každému nadšeně vypráví. Děti v oddíle si uvědomily, že ne každý má to štěstí a je zcela zdravý. Naučily se vnímat a vycítit, když je kamarádka v ohrožení a umí jí pomoci. Určitě je to přínosné pro jejich budoucí život. Činnost oddílu přítomností Barunky není určitě nijak brzděna, jen jsme se naučili být všichni jaksí víc ve střehu. Stále je určena jedna konkrétní dospělá osoba, která o Barču pečuje takovým způsobem, aby ona to ani nepostřehla. Zejména ji musíme hlídat při koupání, jistit při pohybu ve výškách, při pohybu na sněhu, jízdě po řece na kanoi nebo třeba nočních hlídkách. Stejně je to při službě v kuchyni nebo pohybu okolo ohně. Snažíme se také její režim nenápadně upravit tak, aby stále měla dost odpočinku a spánku, aby nepodnikala nic výrazně namáhavého. Je to náročné, ale mysleli jsme si, že to bude horší. Teď už nám to nepřipadne nijak neobvyklé, už se to tak nějak zažilo. Na rodičích vidím jejich trvalé a nekončící obavy. Ale jelikož se zajímají o to, kam pojedou Barunka v létě na tábor, a také už zaplatili příspěvky do Junáka na další rok, usuzuji, že umožní své dceři i nadále pokračovat v činnosti v našem oddíle.

U nás jsme se přesvědčili, že je možné začlenit dítě se specifickými potřebami do přirozeného prostředí mezi vrstevníky v oddíle skautů. Není to však snadné, je třeba si uvědomit rizika s tím spojená a vyjmenovat opatření, která bude nutné udělat. Určitým rizikem je i nepřijetí tohoto jedince ostatními dětmi, což se u nás naštěstí nestalo. Jistě záleží i na kvalitě jednotlivých vedoucích oddílu a na jejich ochotě vzít na sebe mimořádnou zodpovědnost za dítě se zdravotním znevýhodněním. Svoje předpoklady pro to musí každý posoudit sám. My jsme se snažili a nelitujeme toho.

Respondent č. 3 - vedoucí Václav o Kubovi

Balili jsme stany ve vodáckém tábořišti, připravovali jsme lodě na vodu. Celou dobu nás pozoroval malý klučina. Nespouštěl z nás oči. Až těsně před naším vyplutím na řeku ke mně přiběhl a zeptal se, jestli by s námi také někdy mohl jet. Napsal jsem mu na kus papíru adresu naší klubovny a řekl mu, kdy může s rodiči přijít. Opravdu přišel, celý zářil. Maminka vypadala nejistě, jako by chtěla něco říct a nevěděla jak. Vylíčila nám, jak Kuba poslední dny mluví jen o tom, jak bude vodní skaut. Prý bude spát s kluky ve stanu a asi také jezdit v létě na tábory. Ona to však tak jednoduše neviděla a prozradila nám příčinu svých obav.

Kubovi tehdy bylo šest let a nyní je mu o dva víc. Byl to na první pohled kluk jako každý jiný, měl však „jedno velké tajemství“ – v noci se často pomočoval. Jinak řečeno a jak nám oznámila maminka, trpěl noční enurézou.

Chlapce jsme do oddílu přijali, ani jsme nad jeho zdravotním problémem příliš neuvažovali. Vždyť děti se někdy počurají a maminky zase často přehánějí. Že jsme problém podcenili, jsme se přesvědčili hned na první společné víkendové výpravě na horskou chatu. Ráno byl Kubík celý mokrý, stejně jako jeho spacák i postel. Zjistili jsme, že takhle to nepůjde. Bylo nám jasné, že se o noční enuréze musíme dozvědět víc, promluvit si znovu s maminkou a také udělat některá preventivní opatření. Dohlíželi jsme na to, aby měl Kubík dostatek tekutin, avšak nepil zbytečně příliš těsně před spaním. K večeři jsme mu nikdy nepodávali třeba polévku. Snažili jsme se ho před usnutím zklidnit, usměrňovat v nadměrné aktivitě a zajistit mu pokud možno nerušený spánek. Vybírali jsme pro něj třeba největší stan, kde by měl dostatek prostoru, nejteplejší pokoj v chatě. Noční hlídku měl většinou hned jako první po večeři od 22. hodiny. S maminkou jsme se domluvili, že pořídí pro syna alespoň dva náhradní spací pytle a poradili jsme jí, jaký materiál bude vhodný, který má dobré tepelné vlastnosti a zároveň jde snadno prát a sušit. Bylo nutné přichystat na každou akci i dostatek osobního prádla na případné převlečení. Maminka spolupracovala velmi ochotně. Kubíkovi by se všechny potřebné věci do batohu ani nevešly, ani by je sám neunesl.

Tohle byla záležitost, kterou jsme vyřešili snadno. Pravidelně nás totiž doprovází na výpravách a táborech někdo s motorovým vozidlem.

Kuba byl naštěstí kluk, který si svůj zdravotní problém sice uvědomoval, ale „nedělal si s ním příliš těžkou hlavu“. Když se v noci počůral, prostě se převlékl a bylo to. Nepozoroval jsem, že by měl z toho nějaký stres, že by se za to výrazně styděl před ostatními. Vstoupil do oddílu proto, aby mohl s partou kamarádů podnikat věci, po kterých toužil. Žil jen s maminkou, která byla velmi úzkostlivá a hodně se o něj strachovala. Jak sama řekla, na kanoi po řece by s ním sama nikdy nejela, nočním lesem by také nikdy nechodila. To ale bylo přesně to, co chlapec potřeboval. Kolektiv vrstevníků, dobrodružství. Užíval si činnost naplno, nikde nechyběl. Byl od prvních chvil strávených v oddíle samostatný a čínorodý, mimořádně přátelský. Někdy trochu svéhlavý a neposlušný, ale brzy poznal, že to ve skautu nejde a ukáznil se. Chlapec se v noci počůral během dvou let přítomnosti mezi skauty několikrát. Zpočátku častěji, nebylo to ale pokaždé. Dnes je to již výjimka.

Děti z oddílu se na něj po první noční příhodě dívaly divně, i když nahlas promočenou postel nekomentovaly, postupně se jen vytratily z místnosti a nechaly Kubu se převléct. Poznám jsem, že jsem udělal chybu, když jsem s dětmi dopředu o věci nemluvil, neupozornil je, že se to může stát. Myslím, že se to někdy přihodilo každému z nich, třebaže to nepřiznají. Snad proto Kubu pochopily a nezačaly se mu třeba vysmívat. Chovají se k němu úplně standardně. Ani ho nešetří, ani nějakým způsobem neodstrkují. Může se cítit jako právoplatný člen kolektivu.

O Kubu pečovala především naše starší děvčata, která jsou takovými přirozenými pečovatelkami. Tak nějak nahrazují těm nejmenším v oddíle jejich maminky. My jako vedoucí jsme jim za to byli vděční, protože nám dívky opravdu výrazně pomohly. Maminka snaživě vždy dodávala čistě vyprané spacáky a ujišťovala se stále dokola, zda nám nevadí chlapcův zdravotní problém a potíže s tím spojené. Častokrát se účastnila našich výprav a právě ona řídila naše doprovodné vozidlo s věcmi dětí a se zásobami.

Kuba se naučil spoustu nových věcí, složil vlčácký slib. Stojí při nástupu na letním táboře v kroji v řadě mezi kamarády. Je vidět, jak je na to pyšný. Ví, co znamená každý němý pokyn vedoucího, účastní se všech rituálů. Patří mezi nás. Jak už jsem uvedl,

všichni „ho berou“. Někdy se s ním pohádají o běžné věci, jindy ho drží okolo ramen. Děti ze skauta jsou zvyklé pomáhat si navzájem i pomáhat všeobecně. Je to jeden z principů a slova z jejich slibu. Ale určitě se o Kubu nestaraly jen proto, že je to někde napsané. Prostě to v sobě mají, bylo to pro ně přirozené. Jsem přesvědčen, že to dělaly, protože to tak cítily. Kuba je spokojený i maminka chlapce je určitě spokojená, když vidí své šťastné dítě. Od té doby, co je Kubík v našem oddíle, už prý ani neuvažovala o nějaké jiné či další volnočasové aktivitě.

Nevím, jestli můžu říct ostatním činovníkům skautu: „Neváhejte a přijměte dítě s takovými specifickými potřebami.“ Určitě záleží hodně na konkrétních lidech, zda jsou ochotni udělat něco navíc. Těch je ale myslím ve skautu většina. Určitě záleží hodně na komunikaci a spolupráci s rodinou i na vybavení oddílu. Byla by ale škoda to nezkusit nebo vzdát a nedotáhnout do konce ke spokojenosti všech.

Respondent č. 4 - Anička s dg. celiakální sprue

Byla jsem s maminkou a tatínkem v knihovně, oni vybírali knížky, já jsem si mezitím prohlížela výstavu, která tam byla. Viděla jsem fotografie, totemy, malý indiánský stan. A také tam seděly holky v krojích. Hrozně jim to slušelo. Byly i na těch fotkách, vyfocené v lese u ohně, na kanoi na řece, na laně na skále, v nějaké chatě u vánočního stromku. Na těch fotkách bylo vždycky hodně lidí spolu, většinou se všichni směli a dělali věci, po kterých jsem jen toužila. Už na výstavě jsem se začala s dětmi bavit, ani jsem se nestyděla. Řekly mi, že můžu být taky skautka, že se můžu přihlásit k nim do oddílu. Pak mi to domluvila i maminka s tatínkem s jejich vedoucím a bylo to. Hrozně jsem se těšila, až také budu mít nějakou takovou fotku, kde budu dělat něco fantastického a všude okolo sebe budu mít přítom kamarády a kamarádky. A ty fotky budu ukazovat všem ve škole a také budu všem ve třídě všechno vyprávět. Oni mi také vždycky vypráví zážitky, třeba ze školy v přírodě, kam já jezdit nemůžu.

Holky i kluci byli ve skutečnosti přesně takoví, jako na těch fotkách. Pořád jsme něco podnikali, pořád jsme se něco učili, někam jezdili a taky jsme si přítom užili spoustu legrace. Jsou lepší než spolužáci ve třídě. Hlavně mám ráda Hanku, to je moje

nejlepší kamarádka, vždycky spíme všude vedle sebe. Nikdo tam nikdy nebyl na mě protivný. Ani ze začátku, ani teď.

Hodně se mi líbí, že nosíme slavnostní kroj se šátkem. To hned každý pozná, že jsme jedna skupina a někdy i lidi uhodnou, že jsme skauti. Taky se mi líbí v lese, už znám hodně rostlin i zvířat. Naučila jsem se stavět stan i rozdělat oheň. Nejvíc se těším na sjíždění řeky a na tábor. Ale nemám ráda hlídky v noci, já raději spím. A také nerada škrabu brambory, když pomáhám v kuchyni. Jinak je všechno dobré. Vedoucí si také nejspíš myslí, že jsem šikovná, pořád mě posílají na různé soutěže. Posledně jsem vyhrála dvě knížky. Moc se těším na letní tábor, ani mi nevádí, že tam maminka za mnou nemůže přijet. Určitě chci být v oddílu pořád. Strašně se mi tu líbí. Nevadí mi, že musím držet dietu, jsem na to zvyklá a všechno mi chutná. Kvůli té dietě mi musí nakupovat jiné jídlo a také jinak vařit. Vaříme i my děti, vedoucí nám radí. Někdy kluci tajně moje jídlo ochutnávají.

Možná mezi nás bude chodit i bráška Vojta, až trošku povyroste. Pořád škemrá, že chce se mnou. Ani se mu nedivím. I holky ze třídy pořád vyzvídají, jestli by nemohly chodit do skauta jako já. Ať klidně přijdou, alespoň nás bude víc a bude i víc legrace.

Respondent č. 5 - Barunka s dg. Epilepsie

Na skauty chodil už dřív můj bráška. Chlubílek! Pořád se jen vytahoval, co všechno dělal, viděl, kde všude byl a kolik má kamarádů. Je to pravda, viděla jsem to, když jsme ho vyprovázeli třeba na nádraží. A také kluci chodili za ním k nám domů. Maminka mu všechno dovolí, může všude jet, všechno dělat. Mně hlídá, prý na sebe musím dávat pozor, když jsem trochu nemocná. Strašně moc jsem mu záviděla a chtěla jsem také do Junáka. Pořád jsem s tím maminku otravovala, až nakonec souhlasila. Tatínkovi to bylo jedno. Hlavně jsem se těšila, že se naučím plavat. Vodní skauti totiž musí umět plavat, aby mohli jezdit na lodích. Mamince budu odevšad posílat pohledy, za to, že můžu s dětmi v oddíle být. Také budu uzlovat a budu znát všechno z lesa, rostliny, ptáky i stopy. Když byla soutěž ve zpívání, brácha byl předposlední. Já vyhraju, protože zpívám hezky.

Některé děti jsem znala už dřív, hlavně kluky, co chodili za bráchou. Holky si mě zpočátku moc nevšímalý, jen pokukovaly. Asi čekaly, že za nimi přijdu já první. Trochu jsem se styděla. Také jsem toho tolik neuměla, jako všichni ostatní, pořád jsem něco kazila. Ale nikdo se na mě nezlobil, ani vedoucí ne. Ale už je to dobré. Už všechny znám a také už jsem se toho spoustu naučila. Už dokonce učím třeba uzle dva nové kluky, co teď přišli. A morseovku. Také jim pořád balím batoh na výpravách, protože si tam neumí nandat věci. Ale nevádí mi, že se o ně trochu starám, to o mě nikdo nemusí. Vedoucí mě chválí, že jsem šikovná a hodná. Už skoro umím plavat, ale na řece musíme mít stejně všichni záchranné vesty.

Hrozně ráda jezdím na výpravy vlakem, ale často chodíme i pěšky. Cestou je vždycky legrace. Moc se mi líbily naše skautské Vánoce. Hlavně to, když jsme se všichni drželi spolu za ruce a zpívali jsme, všude okolo nás byly ve sněhu svíčky. Ani jsem nečekala, že dostanu tolik dárků. Ale i já jsem jich hodně rozdala. Je fajn, že nejsem nikdy sama, jako když jsem byla pořád jen doma. Pořád vedle sebe někoho mám. Nelíbí se mi Ondra, pořád provokuje a nedělá, co má. Ten už mě opravdu štve. Snad se polepší. Do skauta chci chodit dál, teď jsem velká a na táboře už možná budu skládat slib. Jestli teda všichni budou souhlasit. Někdy jsem unavená, maminka říká, že mám odpočívat, když mám epilepsii. Ale jinak mi to nevádí.

Kdyby někdo nový chtěl přijít do našeho oddílu, já bych byla pro. Hlavně aby nezlobil. A aby se rychle všechno naučil, aby nám nekazil hry. Nejlepší by bylo, kdyby přišla holka, těch je u nás málo. Kluci si pak na nás trochu dovolují.

Respondent č. 6 - Kuba s dg. enurézou nocturna

Skauty jsem viděl poprvé, když si připravovali lodě a chtěli vyplout po řece. Balili stany a bylo jich hodně. Záviděl jsem jim. Hned bych jel s nimi. Zeptal jsem se jich, jestli bych někdy mohl. Jejich vedoucí byl moc hodný, řekl mi, kam za nimi můžu přijít. Zamávali mi pádly a volali: „Ahoj,“ i když mě vůbec neznali. Hlavně aby mi to maminka dovolila, někam takhle jezdit. Viděl jsem, že tam jsou kluci i holky. Snad ty

holky nebudou moc rozmazlené, když se klidně převrátí do studené vody a nebojí se. Já se taky bát nebudu. Už abych taky seděl v lodi.

Když jsem přišel poprvé do klubovny, všichni seděli okolo stolu a zrovna se učili různé uzly. Hned mi uvolnili židli a dali mi také provaz. Maminka se mezitím bavila s vedoucím. Ten se usmíval a řekl, že my dva se přece už dávno známe a že jsme domluveni. Hned jsem dostal přezdívku, což jsem považoval za vyznamenání. Jako nějaký indián. Na konci schůzky jsem už znal jména skoro všech a ani se mi nechtělo domů. Tak jsem začal chodit do skauta.

Děláme toho mnohem víc, než jsem si myslel. Učíme se hry, soutěžíme. Hlavně pořád někam jezdíme, třeba někam na chatu. To se mi moc líbí. Hlavně když je večer oheň a pečou se buřty. S dětmi je legrace, nikdy se nenudíme. Nikdy nechceme, aby už byla večerka. Vlastně ani večerka není tak špatná, protože se mnou spí Sára. To je pes vedoucího Honzy. Nejradši by byla se mnou ve spacáku. V noci mě hlídá. Možná mě hlídá, abych se nepočůral. Všude za mnou chodí i ve dne, jenom do kostela se mnou nesmí. Líbí se mi úplně všechno.

Vlastně se mi nelíbí, když se někdy v noci přeci jen počůrám. To se pak bojím, že se mi kluci budou smát. Ale asi to nikdy neviděli, protože holky mi pomohly dát všechno hned do pořádku. Ani vedoucí se nezlobil. Už je to jen málo. To se mi také nelíbí, když se vedoucí rozčiluje. Ale on je spíš hodný. Musíme být poslušní. Já jsem dřív trochu zlobil, ale teď už ne. Už budu brzy dělat slib. Je to tajné, to jak se to dělá. Pak to také nikomu nesmím říct. Jenom ten, kdo je skaut, ten to smí vědět. Už se na to těším. Jo – ještě se mi nelíbí k jídlu brokolice. Ale tu na výpravě často nevaříme.

Až budu dospělý, budu také vedoucí. Budu také hodný. A přijmu do oddílu hodně dětí. Abychom měli ten největší tábor a také chata, aby byla vždycky plná. Uděláme i hodně dřeva, když nás bude moc.

Respondent č. 7 - Eva (dítě z oddílu) o integrované Aničce

Anička byla prvňák, ale chtěla dělat všechno jako velká. Myslela si, že všechno umí a že má na všechno sílu. Byla hrozně rychlá, jen něco dokončila, už dělala něco jiného.

Pořád mě vybízela, ať jí vyprávím, kde všude jsme byli a co jsme kde dělali. Chtěla tohle všechno také prožít. Hrozně si přála mít už také kroj, půjčovala si můj a zkoušela si ho. My se spolu hodně kamarádíme, ale nejlepší kamarádku má Hanku. Jsou pořád spolu.

Myslela jsem si, že Anička bude dobrá kamarádka. A že s ní bude legrace, že nebude žalovat.

Má prý nějakou nemoc, ale není divná, jen musí jíst svoje jídlo. To nám řekl náš vedoucí. Tak to jí nic nenabízíme, ale ona nám jo. Není lakomá, je s ní opravdu legrace. Už umí některé věci líp než já, a to mi trochu vadí. Musím to dohnat. Asi je v oddíle spokojená, protože jí mají všichni rádi. Když se vedoucí ptal, jak se jí v oddíle líbí, odpověděla, že tam s námi bude, dokud neumře. Anička je trochu nemocná, taky Barča. Ale to nikomu nevadí. To ani nejde poznat. Jenom Anička nejí třeba moje sušenky a Barča se zase někdy trochu zakouká. Když bude někdo nemocný a bude chtít být s námi ve skautu, tak to asi půjde. Nesmí mít ale žloutenku, to pak nesmí na tábor ani nikam jinam.

Respondent č. 8 - Pavlík (dítě z oddílu) o integrované Barunce

Barču jsem znal, protože kamarádím s jejím bráchou. Pořád za námi u nich v bytě chodila a poslouchala, co si říkáme. Pak přišla také do oddílu.

Trochu se nás stranila, asi se styděla. Ale nevím proč. Možná se bála, že ji nechceme za kamarádku. Také přesně nevěděla, jak se ve které chvíli chovat, máme totiž taková různá pravidla, o kterých se toho moc neví. Napřed jsem o ní skoro nevěděl. Potom jsem ji měsíc neviděl, protože jsem byl nemocný. Když jsem po nemoci zase přišel na schůzku, byla úplně jiná. Dělal jsem si z ní legraci, že je naše nová vedoucí. Všechny organizovala, říkala, co mají dělat, napomínala nás. Ale bylo to v dobrém, je prostě taková starostka. Víme, že má nemoc, že by se mohla třeba utopit nebo spadnout do ohně. Někdy usnula ve stoje nebo vsedě, asi jako Šípková Růženka. Dávali jsme pozor, aby takhle neusnula třeba ve vodě. Vždycky někdo plave s ní, hlavně vedoucí. Ale asi už je málo nemocná, možná vůbec. Vlastně jsem si poslední dobou vůbec ničeho

neobvyklého nevšiml. Je nadšená z toho, že může do oddílu chodit. Na schůzce je vždycky první, ještě jsou zamčené dveře a ona už u nich čeká. Jednou byla nastydlá a nemohla na výpravu. Její bráška vyzradil, že celý víkend doma brečela.

Mně je to jedno, když vedoucí přijme do skauta někoho s nemocí, asi by to ale nemohl být třeba někdo bez nohou, to by mu vozík špatně jezdil v terénu, a bez rukou by zase nemohl s ničím pomáhat. Tak to asi ne. Ale Barča je v pohodě.

Respondent č. 9 – Lukáš (dítě z oddílu) o integrovaném Kubovi

Kuba chtěl jet s námi v létě na vodu, i když ještě nebyl v oddíle. Byl to takový drzý precek. Myslím to v dobrém. Hodně mluvil, neposeděl. Také moc neposlouchal vedoucí. Se všemi se skamarádil, všeho se účastnil. Chtěl hned umět všechno co my. Všechno pro něj bylo nové.

Byla s ním legrace, někdy měl průšvih, něco vyvedl. To pak dostal za trest nějakou neoblíbenou práci a příště si to rozmyslel. Ale je to dobrý kamarád.

Už se toho naučil hodně, něco ale dělá nerad. Třeba nechce uklízet klubovnu. Vždycky se tomu snaží vyhnout. Ale stejně ho máme rádi, mají ho rády i holky, pořád se kolem něj motají. Víme, že se někdy v noci počurá. Ony ty naše holky mu asi pomáhají sušit to počurané prádlo. Ale mně se to stalo také, když jsem spal ve stanu. Tak to neřeším, ani mi to nevadí. Myslím si, že Kuba je u nás v oddíle rád, že ho to baví. Hlavně tábor a kanoe.

Klidně ať do oddílu přijde někdo s nemocí, třeba se uzdraví a pak už mu bude dobře. Vedoucí mu pomůžou, když bude potřebovat. A my taky.

Respondent č. 10 – maminka Aničky

Naše Anička si skauty našla sama. Souhlasila jsem s jejím vstupem do oddílu, protože vedoucí byli ochotni se o ni postarat, přestože musí dodržovat dietu. Do té doby nikdy nemohla s vrstevníky někam odjet na delší dobu, dokonce ani na školu v přírodě. Bylo jí to líto. Říkala jsem si, že tady musí být dobří lidé, když ji přijali. Konečně bude

ve skupině vrstevníků a bude mít spoustu zážitků. Opravdu na všechno dohlíží, vedoucí i děti berou ohled.

Podle mě ji všichni přijali úžasně. Ale ona je taky taková, všude je hned jako doma. Dřív nikam nejezdila, teď je často pryč a vždycky nám nadšeně všechny zážitky vypráví. A je jich hodně. Našla si nejlepší kamarádku Hanku.

Přeje si být hodně mezi dětmi, ráda jezdí na neznámá místa a pak se tím chlubí. Vím, že je bystrá, ale jen vědomosti ze školy podle mě pro život nestačí. Taky to chce jinou zkušenost. Jsem ráda, že ji do oddílu vzali a že se starají, i když péče o ni má svá specifika. Vedoucí i všechny ty děti jsou hrozně obětaví. Snažím se jim pomáhat, jak to jen jde. Výhradu nemám absolutně žádnou. Doufám, že Anička v Junáku bude i nadále, nevím o lepší aktivitě pro ni. Myslím o takové, kde by mohla jezdit i na tábory a tak.

Nevím jak jinde, ale tady se dokážou o dítě s nějakým problémem postarat. Vím, že v oddíle je dívka s horší diagnózou, než má naše Anička. Přála bych takovou možnost i dalším dětem.

Respondent č. 11 - maminka Barunky

Barunka vždycky chtěla mezi děti jako její bratr. Věděla jsem, jak to v oddíle funguje, ale byla tu Barunčina diagnóza. Nakonec se ukázalo, že to není zas až tak velká překážka. Chtěla jsem Barče dopřát být mezi vrstevníky a najít si nové kamarády.

Bára byla poslední dobou smutná, když se dostala mezi nové děti, úplně se proměnila. Myslím, že ji přijaly dobře, teď ji musí trochu krotit, protože je moc diriguje. Ale oni se srovnají. Je tak moc spokojená, až mi to připadá, že je tam raději než doma a je mi to trochu líto. Ano, myslím, že tam má vše, co potřebovala.

Očekávám, že se užije něco, co já bych jí nedovolila. Třeba bude plavat nebo jezdit na lodi. Pak taky že bude mezi zdravými dětmi a nebude myslet na svoji nemoc. Já mám o ni pořád strach, ale vedoucí v oddíle taky a navádí i děti, aby ji hlídaly. Myslím, že je vše tak, jak jsme si představovali. Možná by na Barču mohli být vedoucí trochu přísnější. Aby tam nezlobila a nemusela třeba přestat chodit. To by nás mrzelo. Jsme moc rádi, že do tohoto oddílu naše dcera chodí, ale nevím, jestli by zvládli zvláštní péči

o další dítě. Třeba by to šlo někde jinde, kde ještě nikoho, jako je Bára, nemají. Všechny děti si to zaslouží. A třeba by jim naši vedoucí poradili.

Respondent č. 12 - maminka Kuby

Můj Kuba si všechno domluvil sám, je takový pohotový. Viděl skauty na vodě a hned tam chtěl taky být. Chce být pořád mezi dětmi, je hrozně aktivní. Tak jsem mu to dovolila. Slyšela jsem, že tam jsou samí slušní lidé. I Václav Havel byl skaut. Jsem ráda, že chodí i do kostela, jsem také věřící. Kubík je rád venku v přírodě, má rád řeku, pořád k ní chodí. A vodní skauti jsou asi na vodě často.

Děti ho myslím mají rády, oni tam jsou všichni takoví kamarádští. Vedoucí ho všude berou, i když vědí, že se někdy počurá, a mají s ním starost. Bála jsem se, aby se mu děti neposmívaly. Aby ho třeba i neodstrkovaly. Ale vidím, že to tak není. Někdy s nimi jezdím na výpravy a vozím jim autem těžší věci, třeba stany. Kubík si mě ale ani nevšimne, vidí jen kamarády. Jako bych tam nebyla. Je opravdu, jak se říká, ve svém živlu.

Hlavně ta jeho voda. Voda a loď. Hodně lidí kolem sebe. Hodně pohybu, her soutěží, příroda, stanování. Tohle všechno chtěl a teď to má. Vidím, že je spokojený. Naučil se poslouchat i pomáhat ostatním dětem. Byla bych ráda, kdyby mu to vydrželo. V oddíle vidím kluky, kterým je dnes osmnáct devatenáct let, a jsou tam odmala.

Je to podle mě velmi vhodná činnost pro děti, myslím práci ve skautu. Našli jsme tady pochopení a podporu, i když vedoucí tým byli zatíženi, museli jsme společně udělat nějaká opatření, aby to fungovalo. Třeba by mohli pomoci i dalším dětem, které zatím nikde nenašly to, co hledají. Nebo nikoho, kdo by je pochopil. Tak jako tady.

9 ZÚČASTNĚNÉ POZOROVÁNÍ

Zápisek první (příprava dřeva)

Chystám se s dětmi na víkendovou akci, kde mě čeká nejspíš spousta práce. Jedeme na chatu do hor, kde budeme připravovat dřevo na topení. Jedou hlavně ti starší a pak ti, co nesmějí nikde chybět. Ani u pořádné dřiny. Venku je pěkná zima a sněhový poprašek, ale klukům už je horko. Všichni do jednoho řežou, sekají, skládají. V kuchyni jsou čtyři děvčata a vaří. Vedoucí jim chce radit, ale ona se smějí, ať prý raději dělá něco užitečného. Bude guláš a těstoviny. U stolu sedí Barča a krájí cibuli. To nikdo nechce dělat, protože se u toho brečí. Pak už má dovoleno jen sedět a utírat si oči, vždyť udělala tu nejhorší práci. Když je hotovo, smím ochutnat. Výborný. A to i ten ve vedlejším hrnci, speciální, zahuštěný pohankovou kaší, bezlepkový pro Aničku. Všichni spí v jedné místnosti. Kluci i holky. Jsou na to všichni zvyklí. Alespoň je legrace. Hodinu před půlnocí už je ticho, všichni odfukují. Také mnou sledované děti Anička, Barunka, Kuba.

Zápisek druhý (vánoční zpívání)

Vím, že už několik týdnů děti pilně nacvičovaly. Učily se texty koled a spirituálů. Jako každý rok bude vánoční zpívání a každý se chce předvést. Kupodivu i kluci. A už je ten večer tady. Sedím společně s rodiči i dalšími pozvanými hosty v kostelních lavicích. Pan farář slavnost zahajuje moc hezkými slovy vedle nazdobeného stromu a svící. Krásná atmosféra. Kostel je úplně plný. Zpěváčci mají trochu trému, ale moc jim to sluší. Všichni v nažehlených krojích. A zpívají opravdu moc hezky. Sem tam nějaká chybička, ale to nikomu nevadí. Poslední píseň zpívají všichni společně, stojí na vyvýšeném místě vedle sebe a každý chce být co nejvíc slyšet. Je tu skoro celý oddíl. Také mnou sledované děti Anička, Barunka, Kuba. Rodiče se usmívají a tleskají o sto šest.

Zápisek třetí (vánoční výprava)

Jsem společně s dětmi na chatě uprostřed lesa. Probíhá vánoční výprava. Celý den se štípalo dřevo, topilo, vařilo, děvčata vánočně zdobila chatu, kluci zase venku smrček. Někdo ještě na poslední chvíli balil dárečky pro kamarády. Byla to docela mela, pořád někdo běhal sem a tam, ale byl v tom smysl. Každý věděl, co má dělat. Ani jsem neslyšela vedoucí, že by rozdávali nějaké pokyny. Teď už je večer, sedíme u stolu plného dobrot. Je tu čtyřicet sedm dětí a pět dospělých. Také Anička, Barunka, Kuba, děti, na něž je zaměřena moje pozornost. Všichni plni očekávání. Držíme se kolem obrovského stolu za ruce a přejeme si požehnanou dobrou chuť. Všichni rychle jíme, máme hlad, ale hlavně se těšíme ke stromku. Venku je úplně bílo, ve sněhu je udělaná svíčková cesta k nazdobenému smrčku. Stojíme kolem něj zase spojeni, tentokrát v gilverském kruhu¹ a zpíváme Valčík na rozloučenou. Jako vždycky jsem to neustála, zase se mi derou do očí slzičky dojetí, když vidím ty úžasné děti kolem sebe. Už mám slzy až na bradě. Ještě že je tma.

¹ Účastníci stojí v kruhu spojeni překříženýma rukama, dokola se vyšle pevný stisk, který se vrátí odesílateli jako znamení soudržnosti. K rituálu se zpívá píseň přátelství – Valčík na rozloučenou.

10 VÝSLEDKY VÝZKUMU

Na základě dat, získaných od respondentů a zúčastněného pozorování, jsem dospěla k následujícím závěrům, roztríděným podle původního konceptuálního rámce.

10.1 Zájem o činnost oddílu a vstup do Junáka

Děti se specifickými potřebami zaujala činnost Junáka již před příchodem do oddílu. Všechny dotazované děti viděly oddíl skautů přímo při nějaké akci nebo při prezentaci, kde byla činnost zdokumentovaná na fotografiích. Aktivity skautů ovlivnily dvě děti tak silně, že oslovily činovníky samy, v jednom případě pak navrhl přijetí dítěte se specifickými potřebami vedoucí, přestože věděl o jeho nemoci. Rodiče dvou dětí znaly již dříve činnost Junáka, jedna maminka před přihlášením svého syna vyhledávala informace. Tyto získané informace pak rozhodly o tom, že své dítě do Junáka přihlásila.

Tabulka zaznamenaných odpovědí: zájem o vstup do oddílu

Respondent	zaujala činnost	napřed se informovali	oslovili sami	navrhl vedoucí
vedoucí M.			*	
vedoucí J.				*
vedoucí V.			*	
Anička	*		*	
Barunka	*			*
Kuba	*		*	
matka Anny	*		*	
matka Bány	*			*
matka Kuby		*	*	

10.2 Počátek integrace a přijetí dětí se specifickými potřebami do oddílu

Dvě děti se specifickými potřebami se začlenily do oddílu bez jakýchkoli potíží (Anna, Kuba). Ihned navázaly kontakt s vrstevníky a zapojily se do veškeré činnosti. Jedné dívce (Barunka) trvalo zařazení do kolektivu o něco déle, přibližně jeden měsíc. Poté počáteční zdrženlivost pominula. Všechny integrované děti byly od první chvíle naprosto bez výhrad přijaty svými vrstevníky – původními členy oddílu. Všichni dotazovaní hodnotí počátek integrace jako úspěšný.

Tabulka zaznamenaných odpovědí: přijetí do kolektivu

Respondent	Dítě se zařadilo do kolektivu ihned	Dítě se zařadilo do kolektivu po kratším čase	Ihned přijato vrstevníky do oddílu kladně	Počátek integrace úspěšný
vedoucí M.	*		*	*
vedoucí J.		*	*	*
vedoucí V.	*		*	*
Anička	*		*	*
Barunka		*	*	*
Kuba	*		*	*
dítě z oddílu	*		*	*
dítě z oddílu		*	*	*
dítě z oddílu	*		*	*
matka Anny	*		*	*
matka Báry	*		*	*
matka Kuby	*		*	*

10.3 Péče o integrované dítě

Z odpovědí respondentů jednoznačně vyplývá, že největší míra zodpovědnosti a péče o děti se specifickými potřebami je na vedoucích oddílu. Všem integrovaným dětem pomáhají také jejich vrstevníci. Velmi zajímavá je odpověď Báry s epilepsií. Přestože její diagnóza je spojena s co největší obezřetností v ochraně jejího zdraví, ona nepozoruje, že by o ni kdokoli výjimečně pečoval. To proto, že to všichni dělají nenásilně a téměř nepozorovaně. Kuba si sice přiznává, že potřebuje speciální péči, je rád, že mu pomáhají dívky z kolektivu. Ale častou přítomností matky na oddílových výpravách jako péči o sebe nevnímá. Poněkud úsměvné je, že považuje za svého opatrovníka pejska, který je mu společníkem.

Tabulka zaznamenaných odpovědí: péče o integrované dítě v oddíle

Respondent	vrstevníci	vedoucí	nikdo	pes	někdo další	kdo to je	kdo nejvíc
vedoucí M.	*	*					vedoucí
vedoucí J.	*	*					vedoucí
vedoucí V.	*	*			*	maminka	vrstevníci
Anička	*	*					vedoucí
Barunka			*				nikdo
Kuba	*	*		*			vrstevníci
dítě z oddílu	*	*					vedoucí
dítě z oddílu	*	*					vedoucí
dítě z oddílu	*	*					vrstevníci
matka Anny	*	*					vedoucí
matka Báry	*	*					vedoucí
matka Kuby	*	*			*	maminka	vedoucí

10.4 Saturace potřeb dětí se specifickými potřebami v oddíle

Lidské potřeby a jejich dělení, tak jak jsem již uvedla výše, interpretovali jednotliví respondenti svými výrazy, které jsou pro ně přiměřené, odpovídají jejich vývoji nebo pozici. Obsah však zůstává stejný. Vyhodnotila jsem tyto potřeby do následujícího přehledu.

Tabulka potřeb dětí se specifickými potřebami: přehled potřeb

Potřeby		Respondenti hovoří o:
Fyziologické	spánek, jídlo, teplo, zdraví, hygiena, tišení bolesti, fyzický kontakt	spaní ve stanech a chatách, nejteplejším pokoji, dietním vaření, nakupování speciálních potravin či o jídle z domova, o záchranných vestách, nočních hlídkách, spaní v pokoji v blízkosti druhých nebo psa, prevenci zranění, starosti o kamaráda, držení se za ruce i kolem ramen, překonávání sama sebe, o čistém spacáku, oděvu i posteli
Psychické	rozvoj osobnosti, psychické bezpečí a potřeba jistoty, absence strachu z osamocení, potřeba lásky a komunikovat	poznávání přírody, zvířat, rostlin, učení se Morseově abecedě, uzlům, stavět stan, rozdělovat oheň, učení se novým věcem všeobecně, pomáhání v kuchyni, chvále vedoucích, oceněních při soutěžích, kamarádství a o nejlepší kamarádce, vztahu vedoucího k dětem i o vzájemných vztazích mezi dětmi, možnosti mít o čem vyprávět, o děláni něčeho fantastického, co jsem dříve nemohl, mít to zdokumentované - fotky
Sociální	jsou naplňovány prožitky a aktivitou - patří sem soužití s blízkými, potřeba někam náležet, být informován o sobě a okolním světě, ekonomické jistota	soutěžení, dobrodružství, o víkendových výletech, táborech, sjíždění řek na kánoích, pěších túrách, samostatnosti, péči o druhé, přijímání kamarády do kolektivu, dělení se s ostatními, sebekázní, aktivním zapojení se do činnosti, pochopení se navzájem, znalost rituálů, nošení kroje, sounáležitosti se skupinou, pro všechny stejném příspěvku
Duchovní	víra	chození do kostela, oslavách Vánoc

Data získaná od respondentů, kteří integrované děti dobře znali (nebo o dětech se specifickými potřebami získali informace) a věděli tak, jaké potřeby jsou předmětem saturace prostřednictvím skautského oddílu, dokazují, že potřeby těchto dětí se zcela uspokojily. Dotazovaní, kteří předem integrované děti neznali ani o nich nezískali informace (dětí z oddílu) se pouze domnívají, že potřeby jejich integrovaných vrstevníků byly saturovány.

Tabulka zaznamenaných odpovědí: saturace potřeb

Respondent	Znal potřeby	Získal informace	Neměl informace	Domnívají se, že ANO	Přesvědčen, že ANO
vedoucí M.		*			*
vedoucí J.	*				*
vedoucí V.		*			*
Anička	*				*
Barunka	*				*
Kuba	*				*
dítě z oddílu			*	*	
dítě z oddílu			*	*	
dítě z oddílu			*	*	
matka Anny	*				*
matka Báry	*				*
matka Kuby	*				*

10.5 Zhodnocení průběhu integrace a nezbytnosti zvláštních opatření

Ve všech případech integrace dítěte se specifickými potřebami do oddílu bylo nutno udělat výjimečná opatření. Ve dvou případech (Anička a Barunka) vedení oddílu předem připravilo na příchod dítěte, které bude vyžadovat speciální péči. Ve třetím případě byly děti poučeny vzápětí po vstupu dítěte do oddílu (Kuba). Všechny integrované děti potřebovaly zvýšený dozor i zvláštní péči. V jednom případě zajištění dietního stravování (Anička – celiakie), ve druhém případě zvýšenou ochranu před rizikem spojeným s nemocí (Barunka – epilepsie). Barunka si však žádnou speciální péči nepřipouští. U třetího dítěte byly vyšší nároky na hygienu (Kuba – enuréza). V následující tabulce jsou zaznamenány i odpovědi dotazovaných, jak hodnotí náročnost integrace dětí se zdravotním znevýhodněním do oddílu. Dva respondenti si představovali integraci snazší, pět jich udává, že vše bylo přesně dle jejich představ. Dva hodnotí skutečnost jako náročnější než představu. Rodiče dětí shodně odpovídají, že se domnívali, že integrace jejich dětí nebude možná.

Tabulka zaznamenaných odpovědí: zvláštní opatření a náročnost integrace

	Zvláštní opatření	Bude snazší	Přesně podle představ	Bude náročnější	Nebude možné
vedoucí M.	*	*			
vedoucí J.	*			*	
vedoucí V.	*		*		
Anička	*		*		
Barunka			*		
Kuba	*		*		
dítě z oddílu	*		*		
dítě z oddílu	*			*	
dítě z oddílu	*	*			
matka Anny	*				*
matka Báry	*				*
matka Kuby	*				*

10.6 Úspěch integrace a poselství pro ostatní

Všichni dotazovaní hodnotí výsledek začleňování dětí se specifickými potřebami do oddílu Junáka v Karlových Varech jako zcela úspěšnou integraci a jsou naprosto spokojeni. Respondenti doporučují zařazení dětí s jistým zdravotním handicapem mezi vrstevníky prostřednictvím činnosti i v dalších oddílech. Pouze jeden z dotazovaných vedoucích nabádá k pečlivému uvážení možností oddílu pro integraci a upozorňuje na případné těžkosti. Doporučuje to třeba alespoň vyzkoušet.

Respondent	Naprostá spokojenost s výsledkem integrace	Doporučuji pouze pro normálně se vyvíjející děti	Doporučuji i pro děti se specifickými potřebami	Doporučuji všem se o integraci alespoň pokusit
vedoucí M.	*		*	
vedoucí J.	*		*	
vedoucí V.	*			*
Anička	*		*	
Barunka	*		*	
Kuba	*		*	
dítě z oddílu	*		*	
dítě z oddílu	*		*	
dítě z oddílu	*		*	
matka Anny	*		*	
matka Báry	*		*	
matka Kuby	*		*	
moje pozorování	*			

11 DISKUSE

Každé dítě se specifickými potřebami, které projevilo zájem o činnost a které bylo později integrováno do oddílu skautů v Karlových Varech, vždy prvotně oslovila činnost tohoto oddílu. Ať již proto, že mělo informace od sourozence (Bára), vidělo skauty při nějaké činnosti (Kuba) nebo na propagační akci (Anna).

Propagační akce nemusí vždy znamenat speciální koncepty, drahé inzeráty, billboardy, roznášené letáky. V našem případě děti připravily se svými vedoucími finančně nenáročnou výstavku s fotografiemi aktivní činnosti a dalšími prvky, které děti zaujmou – totemy, indiánský stan, atraktivní kroje. Skauti instalovali výstavu v prostorách, do kterých přicházejí dospělí i děti. Na relativně klidném místě (knihovně), místě nenaplněném spěchem. Zde byla i Anna se svými rodiči.

Také konkrétní aktivita skautů „v přímém přenosu“ upoutala jedno z našich hodnocených dětí. Můžeme říct, že skauting je především život v přírodě a v souladu s přírodou i samotné její poznávání. Věřící skauti to vyjadřují jako „hledání Božích stop v přírodě“. Malého Kubu inspirovala veselá skupina lidí sjíždějících řeku. Jeho matka, která si před přihlášením svého syna do oddílu předem opatřovala informace o organizaci Junák, se nechala ovlivnit mravními a morálními hodnotami, které skauti uznávají, pravdomluvnost, věrnost a oddanost. Ocenila všestrannost praktické činnosti Junáka. Jelikož maminka Kuby je věřící, její rozhodování usnadnil i fakt, že členové oddílu chodí pravidelně, a to i při svých výpravách, do kostela nebo konají soukromé bohoslužby.

Třetímu následně integrovanému dítěti (Báře) předával informace sourozenec i někteří jeho kamarádi z oddílu. Právě tato sdělení v ní probudila touhu, byla jí motivací k následování svého bratra.

Uvedené příklady dokumentují, že skautský oddíl získal nové členy svojí všestrannou činností, týmovou prací a morálními zásadami skautské výchovy.

Počátek integrace do kolektivu neprobíhal u mnou sledovaných dětí stejně. Dvě děti ihned splynuly s vrstevníky (Anna a Kuba), Báře trvalo začlenění o něco déle (měsíc). A to i přesto, že byla přijata svými vrstevníky do oddílu stejně vřele a mohla jim

důvěřovat. Je zřejmé, že průběh integrace vychází z individuálních vlastností, schopností a potřeb jedince. Jak už jsem uvedla, skauti považovali přítomnost dětí se specifickými potřebami za žádoucí. Výjimečně si ctí kamarádství a přátelství. Jejich přátelství a kamarádství bývají velmi vřelá a velmi pevná, trvají většinou celý život. Tato fakta považuji za jeden z důvodů, proč mohl proces integrace úspěšně pokračovat. Podstatně větší problémy, než je zdravotní handicap integrovaných dětí, způsobují těmto jedincům někdy předsudky, k čemuž naštěstí v našem případě nedošlo. Báru si děti zpočátku pouze okukovaly, postupně však tato pomyslná bariéra vymizela. Pochopily, že se nijak neodlišuje, přijaly ji a nastolily tak příznivé ovzduší pro další činnost Barunky v oddíle.

Z odpovědí respondentů jednoznačně vyplývá, že největší míra zodpovědnosti a péče o děti se specifickými potřebami je při činnosti v oddíle na vedoucích. Jejich práci významně ovlivnilo hodnotné vzdělávání činovníků, znalosti a dovednosti získané při skládání čekatelské a vůdcovské zkoušky, zejména poučení ze zdravotní péče. Toto vzdělávání je na vysoké úrovni a neustále se rozšiřuje školeními a kurzy, které pořádá organizace Junák. Pro pochopení postupu práce s dětmi se zdravotním znevýhodněním dle Eisertové a Švestkové (2011) je důležitá teoretická, především však praktická znalost dané problematiky. Velkou roli v našem případě sehrála ochota vedoucích ještě více rozšířit svoje znalosti a získat informace vztahující se ke konkrétním zdravotním problémům integrovaných dětí.

Nápomocní jim při získávání údajů o stavu věci byli rodiče dětí, přátelé (dětská lékařka) i například odbornost prodavaček v prodejně při nákupu speciálních potravin.

Pro všechny integrované děti jsou přínosem jejich vrstevníci ve skupině. Vedoucí své svěřence hodnotí jako zodpovědné „pečovatele“, kteří nepotřebují „vodit za ručičku“ a na které se mohou kdykoliv spolehnout. Integrace vytváří správné vzájemné postoje. Jak uvádí D. Netolická (2008), přítomnost dítěte se specifickými potřebami v intaktní skupině dětí (v našem případě v oddíle skautů) pozitivně působí na jejich chování, učí je tolerantnosti, respektovat specifika. Kolektiv to spíše obohatí, naučí správně vnímat jedince s handicapem. Důležité je, aby byli všichni za své snažení a

podporu kamarádů pozitivně ohodnocení, aby byli chváleni, povzbuzováni a oceňováni jako v našem případě.

Velmi zajímavá je výpověď Báry s epilepsií. Přestože i u její osoby byla nutná udělat různá režimová opatření, vůbec je nezaregistrovala, natolik byl postup vedoucích i vrstevníků přiměřený a citlivý.

Průběh integrace v neposlední řadě ovlivnila spolupráce rodiny a oddílu. Již jsem hovořila o prospěšnosti poskytnutí podstatných údajů a doporučení o dítěti vedení oddílu. V případě Aničky dokonce rodiče často dodávali bezlepkové pokrmy pro své dítě a maminka Kuby zase nezdědka doprovázela oddíl při výpravách a táborech svým motorovým vozidlem.

Kubík za svého opatrovníka zcela vážně udává psa. Na první pohled to snad může působit úsměvně, ale souhlasím s Prothmannem (in Eisetrová, 2011), že zvířata opravdu mohou pozitivně ovlivnit život člověka.

Když Erikson (1999) hovoří o jednotlivých lidských vývojových stádiích (o „osmi věcích člověka“), o hledání identity a seberealizačních potřebách s těmito obdobími spojenými, vnímám to tak, že děti jsou proměnnou tohoto děje a jejich potřeby tomu odpovídají. Pro děti se specifickými potřebami, kterých se týká moje bakalářská práce, bylo nesmírně důležité být po boku ostatních, patřit do skupiny se všemi jejími rituály, přijmout idoly i ideály, najít kamarádství, komunikovat s vrstevníky, věnovat se novým dovednostem. Najít zde společenské uplatnění a hodnoty stejně jako možnost osobního růstu. Jestliže hovoříme o dětech s určitou zdravotní nevýhodou, musíme si uvědomit, že s nemocí bývá často porušena jejich psychosociální rovnováha. Je třeba mít respekt k naplňování potřeb těchto dětí, schopnost tyto potřeby rozeznat a správně vyhodnotit. Bylo by proto chybou vylučovat jakékoliv dítě z kolektivu vrstevníků. V jejich zapojení do společnosti současníků v oddíle skautů, kde se pozitivně formují, spatřuji i prevenci případného patologického chování, rizikových projevů chování.

Zvýšenou míru pozornosti a úsilí je třeba věnovat v případě dětí se specifickými potřebami v námi sledované skupině i uspokojování potřeb fyziologických. A to v zajištění speciální stravy (Anička - celiakie), dostatečné dávky odpočinku a spánku (Barunka - epilepsie) nebo pohodlí, tepla a hygieny (Kuba - enuréza). Nedílnou součástí

péče je zajistit zvýšený dohled (zejména u Barunky) z důvodu ochrany jejich zdraví. Opomenuta nesmí být ani víra v případě Kuby, který je zvyklý pravidelně s maminkou navštěvovat bohoslužby. Tradici Vánoc přijímají s nadšením všichni v oddíle.

Popis saturace potřeb představuje jednu z nejpodstatnějších částí mojí práce. Jsem nesmírně potěšena výsledkem výzkumu. Ty jednoznačně dokazují, že stěžejní idea Junáka, již tato organizace disponuje, nabízí uspokojení všech jmenovaných potřeb.

Zvýšený dozor však není jediným opatřením, které bylo v oddíle učiněno. Úspěšná integrace vyžadovala vytvoření dalších podmínek. Bylo velmi zodpovědné, že děti v oddíle byly předem informovány o příchodu kamarádů se zdravotní „překážkou“. Vedoucí je obeznámil s novou, neobvyklou situací, stanovil určité úkoly, vysvětlil, co od nich očekává. Pouze v jednom případě tak neučinil, posléze toho litoval a musel svoje zaváhání napravovat.

Jelikož integrované děti mají tři různé diagnózy, bylo nutno specifikovat i péči o ně. Vráťím se nyní k diagnóze Aničky. Aby byl umožněn správný tělesný a psychický vývoj dítěte s celiakií, nestačí pouze časné zavedení bezlepkové diety, ale je nutností tuto dietu dodržovat zpravidla po celý život (Rujner, Cichańska, 2010). S tím souviselo nakupování bezlepkových potravin pro Annu a vyhledávání speciálních receptů. Vedoucí i děti si uvědomují, že úspěšnost bezlepkové diety vyžaduje týmový přístup a zodpovědnost všech, kteří se na péči podílejí. V oddíle si zvykli připravovat bezlepkovou stravu a umožnili tím Aničce prožívat normální šťastný život v jejich kolektivu.

Jak nabádá Wabežnik (2006), pacienty s epilepsií neomezujeme, pouze doporučujeme individuální dozor u plavání a lyžování. Naopak za nevhodný považuje pohyb ve výškách nebo hry, při kterých by mohlo dojít k poranění nebo otřesům hlavy. Těmito radami se inspirovali i vedoucí oddílu v případě Bány. Přidali si k nim navíc varování před otevřeným ohněm nebo manipulaci s horkou vodou. Uvědomili si, že pokud mají v oddíle dítě s touto diagnózou, vyžaduje to od nich nejen notnou dávku pochopení zdravotního stavu dítěte, ale schopnosti přizpůsobit svoji práci s dětmi novým podmínkám. Jde jen o to uvědomit si rizika a respektovat nastolená pravidla.

Umožnili tak Barunce plnou nebo jen minimálně limitovanou aktivitu, aby se handicap daný onemocněním dále nezvětšoval a mohla být co nejméně ve společnosti vrstevníků.

Zachovávání tělesné čistoty v noci je těžší, než je tomu ve dne. Většina dětí to dokáže teprve během třetího roku. Avšak řada dětí se občas v noci pomoci i po této době (Brunecký, 1958). Tak tomu bylo i v případě Kubíka, který se probudil do mokré postele hned první noc strávenou ve společnosti nových kamarádů. Některé děti se možná pomoci každou noc nebo i několikrát za noc, u Kuby to časté nebylo a dnes je to příhoda spíše mimořádná. Přesto vedoucí dbají na to, aby před spaním méně pil, spal v teple, nebyl v noci vyrušován. Zajišťují mu dostatek čistého prádla, které by snad mohlo být třeba. Aby Kuba nebyl omezen v činnosti v oddíle, jeho maminka vyhověla žádosti a s oddílem se zájmem spolupracuje (zajišťuje často akce doprovodným motorovým vozidlem). Vedoucí hodnotí spolupráci s rodiči jako nedílnou součást vztahu vedení a rodičů. Při zajištění hygieny chlapce jsou vedoucím nápomocna starší děvčata. Zabraňují tak pocitům méněcennosti, které by snad mohl chlapec vnímat. Přestože není u Kuby patrné, že by pociťoval přílišný stud nebo pokoření za své „noční příhody“, riziko, že by se stal terčem posměchu, vedoucí nikdy nepodceňují. Vždy se snaží vytvořit atmosféru pohody, nešetří pochvalou a dokonce mu umožnili spaní v blízkosti psa, kterého si vybral jako svého nočního společníka. Tak může Kuba vidět optimisticky svoji činnost v oddíle do budoucna.

Zvláštní opatření považují všichni dotazovaní za nezbytná. S výjimkou Barunky, která si je vůbec nepřipouští.

Pokud vyhodnocuji data týkající se náročnosti integrovat děti se specifickými potřebami do oddílu, zjišťuji, že každý jednotlivý vedoucí má na věc jiný názor. Představa jednoho z nich (stejně jako jednoho dětského člena oddílu) byla optimističtější, nepředpokládal takovou míru zátěže na oddíl. Druhý (stejně jako další dítě z oddílu) naopak počítal s variantou, že bude třeba vynaložit úsilí větší. Poslední vedoucí (ve shodě se všemi integrovanými dětmi a posledním dětským respondentem) uvádí, že jeho představa je ve shodě se skutečností. Rodiče jednotně odpovídají, že zprvu vůbec nepovažovali integraci za možnou.

V teoretické části jsem hovořila o pojmech zdraví a nemoc. Oboje patří k životu. Jen každý z nás disponuje jinou veličinou. Úkolem a trendem současné společnosti je uznávat rovnost šancí a vytvářet prostředí vzájemné akceptace a porozumění mezi lidmi se zdravotním znevýhodněním a bez něj. Jen ve společenské interakci má hodnota a individualita každého jedince svůj význam a skutečný smysl. Někdy se setkáváme s necitlivostí okolí, s nedostatkem porozumění. Tak tomu nebylo při setkání s lidmi v mém výzkumu. Moji respondenti respektovali „odlišnost“ dětí se zdravotním znevýhodněním, počítali s ní a přijali ji. Rozhodnutí integrovat děti se specifickými potřebami do oddílu Junáka v Karlových Varech odráží postoje a hodnoty, které členové vyjadřují a uznávají. Rozbor dat tuto skutečnost jednoznačně dokumentuje. S výsledkem integrace všichni dotazovaní vyjadřují naprostou spokojenost, očekávání všech zúčastněných se naplnila a považují skauting za velmi vhodnou formu neformálního vzdělávání pro tyto děti.

Otázkou je, zda doporučit integraci dětí se specifickými potřebami i ostatním oddílům Junáka nebo jiným organizacím, které se zabývají volnočasovými aktivitami dětí a mládeže. Dotazovaní sice upozorňují na těžkosti a popisují specifika tohoto procesu, hovoří ale také o těch, kteří pomáhali. O dětech a vzájemných vztazích ve skupině, o významu spolupráci s rodiči, o lidech „zvenčí“, kteří pomohli alespoň radou. V neposlední řadě pak o ochotě a snaze vedoucích vyhovět zájmu rodičů a přijmou dítě se specifickými potřebami. Touha a snaha převážily všechny počáteční trable, dotazovaní respondenti doporučují dalším oddílům i jiným vhodným skupinám integrovat dítě se specifickými potřebami. Nebo je vybízejí k tomu, aby o tom alespoň přemýšleli.

12 ZÁVĚR

Teoretická část práce charakterizuje jedinečnost osobnosti, definuje lidské potřeby a zdůrazňuje potřebu jejich naplňování. Poukazuje na děti se specifickými potřebami, pro které je velmi důležité zařadit se mezi vrstevníky v přirozeném prostředí. To, jak je dítě spokojeno, je limitováno hlavně těmito vztahy. Proto je důležité pro ně nalézt vhodnou formu neformálního vzdělávání, kde by se mohly plně začlenit a realizovat a kde jsou dostatečně schopní lektori pro tuto práci. Přibližuje také organizaci Junák a její činnost.

Cílem praktické části bylo vytvořit popis možností současného stavu začlenění dětí se specifickými potřebami ve skautských oddílech v Karlových Varech. Příběhy třech dětí je popsána integrace tak, jak prakticky probíhala. Vyhodnocená data demonstrují, že všechny děti se zapojily mezi vrstevníky v oddíle Junáka. Výsledek výzkumu vyhodnotil tuto aktivitu jako velmi vhodnou formu volnočasové činnosti, kde se plně saturovaly potřeby sledovaných dětí.

Námětem dalšího výzkumu by mohlo být posouzení, zda by integrace ve skautských oddílech byla vhodná pro děti s jinými nebo vážnějšími zdravotními problémy, než měly děti v této studii. Neboť druh handicapu a druh specifické péče s ním spojené jistě hraje svoji roli v procesu začlenění.

13 POUŽITÉ ZDROJE:

BURIÁNEK, Jan. 2003. *Sociologie*. Praha: Fortuna. ISBN 80-7168-754-5.

EISERTOVÁ Jaroslava a Renata ŠVESTKOVÁ. 2011. *Pobytové a volnočasové aktivity se zaměřením na problematiku canisterapie*. 1. vydání. JU v Č. Budějovicích, ZSF. ISBN 978-80-7394294-6.

ERIKSON, Erik. 1999. *Životní cyklus rozšířený a dokončený*. Praha: Lidové noviny. ISBN 80-7106-291-X.

FARKAŠOVÁ, Dana a kolektiv. 2001. *Ošetrovatel'stvo – teória*. Martin: Osveta. ISBN 80-8063-086-0.

FISCHER, Slavomír a Jiří ŠKODA. 2008. *Speciální pedagogika*. 1. vydání. Praha: TRITON. 2008. ISBN 978-80-7387-014-0.

FITZNEROVÁ, Ivana. 2010. *Máme dítě s handicapem*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-663-6.

FRIČ, Přemysl a Olga MENGEROVÁ. 2008. *Celiakie – bezlepková dieta a rady lékaře*. Čestlice: MEDICA PUBLISHING. ISBN 978-80-85936-62-9.

GUT, Josef a kol. 1997. *Pomočování u dětí*. 1. vydání. Praha: Galén. ISBN 80-85824-59-0.

HÁJEK, Bedřich a kol. 2008. *Pedagogické ovlivňování volného času*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-473-1.

HÁJKOVÁ, Vanda a Iva STRNADOVÁ. 2010. *Inkluzivní vzdělávání*. Praha: Grada Publishing, a.s. ISBN 978-80-247-3070.

JANKOVSKÝ, Jiří. 2001. *Ucelená rehabilitace dětí s tělesným a kombinovaným postižením*. 2. vydání. Praha: TRITON. ISBN 80-7254-192-7.

JODL, Jiří. 1989. *Dieta bezlepková při celiakii u dětí*. Praha: Avicenum. ISBN 73521-08/31.

Kolektiv autorů. 2005. *Základy ošetrovatelství nemocných*. Praha: Karolinum. ISBN 80-246-0845-6.

Kolektiv historické komise. 1999. *Historie skautingu*. Praha: Junák – tiskové a distribuční centrum. ISBN 80-86109-27-5.

LEHOTSKÝ, Miloš a kol. 1989. *Pečujeme o nervově nemocné dítě*. 1. vydání, Praha: Avicentrum. ISBN 108-040-89.

MATOUŠEK, Oldřich. 2003. *Slovník sociální práce*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-549-0.

MICHALÍK, Jan. 2001. *Školská integrace dětí s postižením*. Olomouc: Universita Palackého v Olomouci. ISBN 80-244-0077-4.

MORÁŇ, Miroslav. 2007. *Praktická epileptologie*. Doplněné vydání. Praha: Triton. ISBN 978-80-7387-023-2, 2.

MOŽNÝ, Ivo. 2002. *Česká společnost: nejdůležitější fakta o kvalitě našeho života*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-624-1.

NOVOSAD, Libor. 2000. *Základy speciálního poradenství*. Praha: Portál.
ISBN 80-7367-174-3.

PÁVKOVÁ, Jiřina a kol. 2008. *Pedagogika volného času*. Praha: Portál.
ISBN 978-80-7367-423-6.

PROTHMANN, A. in: EISERTOVÁ Jaroslava a Renata ŠVESTKOVÁ. 2011. *Pobytové a volnočasové aktivity se zaměřením na problematiku canisterapie*. 1. vydání. JU v Č. Budějovicích, ZSF. ISBN 978-80-7394294-6.

RUJNER, Jolanta a Barbara CICHÁŇSKA. 2010. *Bezlepková a bezmléčná dieta*. Brno: Computer Press, a.s. ISBN 978-80-251-3255-5.

ŘÍČAN, Pavel. 2006. *Cesta životem – vývojová psychologie*. Praha: Portál, s.r.o.
ISBN 80-7367-124-7.

SASÍN, Josef. 1975. *Socializace dětí s epilepsií*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství. ISBN 14-656-75.

SLOWÍK, Josef. 2010. *Komunikace s lidmi s postižením*. Praha: Portál.
ISBN 978-80-7367-691-9.

SLOWÍK, Josef. 2007. *Speciální pedagogika*. Praha: Grada Publishing, a.s.
ISBN 978-80-247-1733-3.

SVOJSÍK, Antonín Benjamin. 1991. *Základy junáctví*. 3. nezměněné vydání podle 1. vydání z roku 1912. Praha: Merkur. ISBN 80-7032-001-X.

ŠAMÁNKOVÁ, Marie a kol. 2006. *Základy ošetřovatelství*. Praha: Karolinum.
ISBN 80-246-1091-4.

ŠÁNDOROVÁ, Zdenka a kol. 2002. *Příspěvky k rozvoji komprehenzivní speciální pedagogiky*. Hradec Králové: Gaudeamus. ISBN 80-7041-976-8.

ŠANTORA, Roman a kol. 1998. *Čekatelská zkouška*. Praha: Junák – tiskové a distribuční centrum. ISBN 80-86109-17-8.

ŠVARCOVÁ, Iva. 2006. *Mentální retardace*. Praha: Portál. ISBN 80-7367-0600-7.

TOMAGOVÁ, Martina, BÓRIKOVÁ Ivana a kolektiv. 2008. *Potreby v ošetrovatel'stve*. Martin: Osveta. ISBN 978-80-8063-270-0.

UZLOVÁ, Iva. 2010. *Integrace, inkluze, inkluzivní prostředí, inkluzivní škola*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-764-0.

VÁGNEROVÁ, Marie a kol. 2009. *Náročné mateřství*. Praha: Karolinum. ISBN 978-80-246-1616-2.

VYMĚTAL, Jan. 1989. *Psychoterapie – pomoc psychologickými prostředky*. Praha: Horizont. ISBN 80-7012-004-5.

WABERŽINEK, Gerhard a Dagmar KRAJÍČKOVÁ. 2006. *Základy speciální neurologie*. 1. vydání. Praha: Karolinum. ISBN 80-246-1020-5.

ZEMAN, Václav. *Z nevýhody výhoda* [online]. 2011. [cit.2011-12-26]. Dostupné z: http://znevychodyvyhoda.parvula.cz/docs/RuzovyBoubelA5priruckaZnevychodyVyhodaotisk_tisk_web.pdf

Skauting [online]. 2011. [cit.2011-12-26]. Dostupné z:

<http://verejnost.skaut.cz/skauting/nase-projekty>

Rodina. *Zdraví a nemoc* [online]. 2009. [cit.2011-12-26]. Dostupné z:

<http://skvelydomov.blogspot.com/2009/03/zdravi-nemoc-definice-zdravi-who.html>

JAVŮRKOVÁ, Alena. *Enuréza očima dětí*. [online]. 2003. [cit.2011-12-26]. Dostupné z:

<http://www.rodina.cz/clanek2485.htm>

HALEK. *Lidské potřeby*. [online]. 2012. [cit.2012-2-26]. Dostupné z:

<http://halek.info/www/prezentace/marketing-prednasky5/mprp5-print.php?projection&l=05>

NETOLICKÁ, Danuše. *Integrace versus inkluze*. Portál [online]. 2012. [cit.2012-2-26].

Dostupné z: www.portal.cz/scripts/detail.php?id=28493

14 KLÍČOVÁ SLOVA

Lidské potřeby

Děti a specifickými potřebami

Integrace

Volný čas

Skauting

15 PŘÍLOHY

Seznam:

Příloha 1 – Maslowova hierarchie hodnot

Příloha 2 – Den s bezpečkovou dietou

Příloha 3 – Archy pro polostrukturované dotazování

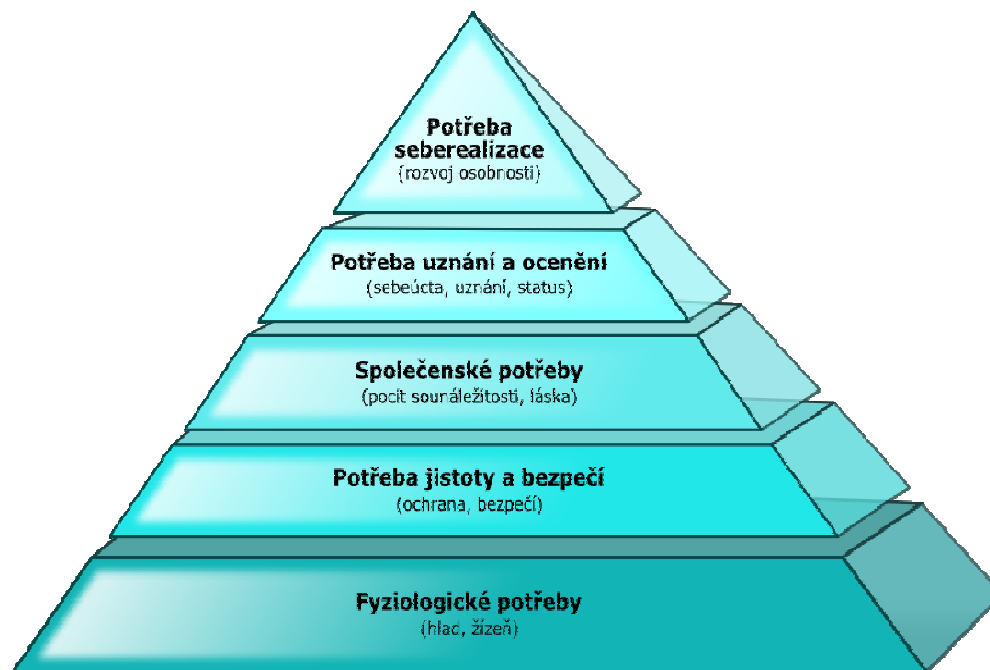
Příloha 4 – Okruhy k vyhodnocování dat

Příloha 5 – Valčík na rozloučenou

Příloha 6 – Fotografie

Příloha 1

MASLOVOWOVA HIERARCHIE HODNOT

(Hálek, 2012)

Příloha 2

DEN S BEZLEPKOVOU DIETOU

1. Snídaně

Bezlepkový chléb s máslem a medem, čaj

2. Svačina

Šlehaný tvaroh (s mlékem a cukrem), ovoce

3. Oběd

Polévka – hovězí vývar se zeleninou a bezlepkovými těstovinami

Hlavní jídlo – karbanátky: spojíme 1 jemně osmaženou cibuli, 300 g mletého masa, utřený česnek, 2 vejce, sůl 2 rozstrouhané vařené brambory, vypracujeme karbanátky, smažíme na rozpáleném oleji
+ příloha vařené brambory s máslem

4. Svačina

Bezlepková sušenka, ovoce

5. Večeře

Palačinky – rozšleháme 5 ml mléka, 2 vejce, 200 g kukuřičné hladké mouky, 180 g škrobu, sůl, smažíme na rozpáleném oleji, plníme džemem nebo tvarohem

(Jodl, 1989)

Příloha 3 – archy pro polostrukturované dotazování

Arch pro polostrukturované dotazování pro vedoucí oddílu

1. Vstup dítěte do Junáka

- Proč právě ve vašem oddíle Junáka se objevilo dítě se specifickými potřebami?
- Kdo vás oslovil?
- Jaké bylo vaše rozhodování o přijetí dítěte?
- Co bylo třeba pečlivě zvažovat?

2. Popis dítěte se specifickými potřebami

- Můžete charakterizovat integrované dítě?
- Kolik mu bylo let při vstupu do oddílu a kolik let je již v oddíle zapojeno?
- Jaká je jeho diagnóza?

3. Průběh integrace

- Jak hodnotíte samotný průběh integračního procesu, zejména začátek?
- Museli jste v oddíle udělat nějaká zvláštní opatření a jaká?
- Jaké problémy bylo nutné vyřešit?
- Kdo vám byl nápomocen?
- Co vidíte jako největší překážku, byla-li nějaká?

4. Příchod dítěte do oddílu

- Můžete popsat samotný vstup dítěte do skupiny, jaký byl jeho projev?
- Vidíte nějaký posun v chování dítěte v kolektivu?

5. Přijetí dítěte vrstevníky

- Jak dítě se specifickými potřebami přijal kolektiv vrstevníků?
- Jaký je jejich postoj nyní?

6. Péče o integrované dítě

- Na kom spočívá největší podíl péče o integrované dítě?
- Kdo další se na péči podílí?
- Na jaké úrovni je spolupráce s rodiči?

7. Zhodnocení integrace

- Zhodnoťte nyní všechna pozitiva a negativa integrace.
- Byla dle vašeho názoru integrace přínosem pro dítě se specifickými potřebami?
- Jak ovlivnila ostatní děti i činnost celého oddílu?
- Naplnila se vaše očekávání jako vedoucího oddílu?
- Jak se domníváte, že posuzují začlenění rodiče integrovaného dítěte?

8. Poselství pro ostatní oddíly a jejich vedoucí

- Doporučil byste i ostatním organizacím Junáka nebo jiným organizacím zabývajícím se neformálním vzděláváním integrovat děti se specifickými potřebami?
- Jakou radu byste chtěl na závěr poskytnout těm, kteří se budou o přijetí takového dítěte rozhodovat?

Arch pro polostrukturované dotazování pro původní děti z oddílu

1. Vstup dítěte se specifickými potřebami do oddílu

- Vzpomínáš si na chvíle, kdy přišel/a mezi vás do oddílu?
- Řekneš mi, jak se chovala, co uměla?

2. Přijetí do oddílu

- Co jsi si o zezачátku myslel/a, řekneš mi svůj názor?

3. Nynější vztah dětí k integrovanému dítěti

- Jak se na něj/na ni díváš nyní?
- Vidíš nějakou změnu?
- Domníváš se, že je mezi vámi spokojený/á?

4. Poselství pro ostatní

- Myslíš, že by klidně mohl do oddílu přijít další kamarád, který má nějaký zdravotní problém?

Arch pro polostrukturované dotazování pro rodiče

1. Vstup do oddílu

- Jak jste se o skautech a jejich oddílech dozvěděli?
- Proč jste se rozhodli právě do Junáka přihlásit své dítě?
- Co jste o této organizaci věděli?
- Co jste si představovali, že zde vaše dítě nalezne?

2. Přijetí do oddílu

- Jak byl/a podle vašeho mínění váš syn/dcera přijat/a do oddílu vedoucími?
- A jak dětmi?
- Jak to vidíte dnes? Došlo k nějaké změně a k jaké?

3. Hodnocení integrace

- Jste spokojena s tím, jak se vaše dítě realizuje mezi skauty?
- Máte nějaké výhrady? Jaké?
- Uvažujete o tom, že i nadále podpoříte v této aktivitě své dítě?

4. Poselství pro ostatní

- Můžete doporučit tuto formu neformálního vzdělávání ostatním rodičům a jejich dětem?
- I těm se speciálními potřebami?

Arch pro polostrukturované dotazování pro děti se specifickými potřebami

1. Vstup do oddílu

- Jak jsi se o skautech a o jejich oddílech dozvěděl/a?
- Proč jsi chtěl/a vstoupit právě do Junáka?
- Co jsi o této organizaci věděl/a?
- Co sis představoval/a, že se ti zde podaří nalézt?

2. Přijetí do oddílu

- Jak se k tobě chovali vedoucí a děti, když jsi do oddílu vstoupila?
- Jaké je to dnes?

3. Hodnocení činnosti a vlastní spokojenost

- Co se ti nejvíc líbí na činnosti ve vašem oddílu?
- Co se ti naopak nelíbí?
- Chceš být i nadále vlče nebo skaut a chodit do Junáka?

4. Poselství pro ostatní

- Myslíš, že by klidně mohl do oddílu přijít další kamarád, který má nějaký zdravotní problém?

Příloha 4

OKRUHY K VYHODNOCOVÁNÍ DAT

1. Zájem o činnost v oddílu a vstup do Junáka
2. Počátek integrace a přijetí dětí se specifickými potřebami do oddílu
3. Péče o integrované dítě
4. Saturace potřeb dětí se specifickými potřebami v oddílu
5. Zhodnocení průběhu integrace a nezbytnosti zvláštních opatření
6. Úspěch integrace a poselství pro ostatní

Příloha 5

VALČÍK NA ROZLOUČENOU

(slova oddílové verze)

Proč s tím se máme rozloučit, co z nás měl každý rád,
proč s tím se máme rozejít bez víry na návrat?

To není, není loučení, byť by se nám chvěl hlas,
jsme spolu pevně spojeni a sejdeme se zas.

Utvořme ze svých rukou kruh, pevný kruh přátelství,
stiskněme ruku druhu druh na lásky znamení.

To není, není loučení, byť by se nám chvěl hlas,
jsme spolu pevně spojeni a sejdeme se zas.

Příloha 6

